TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2023 m. sausio 12 d.*

„Apeliacinis skundas – Konkurencija – Karteliai – Palūkanų, išreikštų eurais, išvestinių priemonių sektorius – Sprendimas, kuriuo konstatuojamas SESV 101 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio pažeidimas – Manipuliavimas *Euribor* tarpbankinėmis referencinėmis normomis – Keitimasis konfidencialia informacija – Konkurencijos ribojimas dėl tikslo – Kvalifikavimas – Atsižvelgimas į teigiamą poveikį konkurencijai – Vienas ir tęstinis pažeidimas – „Mišri procedūra“, kai paeiliui buvo priimtas sprendimas dėl susitarimo ir sprendimas po įprastos procedūros – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 41 straipsnis – Teisė į gerą administravimą – 48 straipsnis – Nekaltumo prezumpcija“

Byloje C-883/19 P

dėl 2019 m. gruodžio 3 d. pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 56 straipsnį pateikto apeliacinio skundo

HSBC Holdings plc, įsteigta Londone (Jungtinė Karalystė),

HSBC Bank plc, įsteigta Londone,

HSBC Continental Europe, buvusi *HSBC France*, įsteigta Paryžiuje (Prancūzija),

atstovaujamos *avocate* C. Angeli, KC K. Bacon, *barrister* D. Bailey, KC M. Demetriou, *avocate* M. Giner ir *solicitor* M. Simpson,

apeliantės,

palaikomos

Crédit agricole SA,

Crédit agricole Corporate and Investment Bank,

įsteigtų Monruže (Prancūzija), atstovaujamų *avocats* J. Jourdan, J.-J. Lemonnier, A. Sieffert-Xuriguera ir J.-P. Tran Thiet,

JPMorgan Chase & Co., įsteigtos Niujorke (Jungtinės Valstijos),

JPMorgan Chase Bank, National Association, įsteigtos Kolambuse, Ohajas (Jungtinės Valstijos),

* Proceso kalba: anglų.

atstovaujamų *solicitors* D. Das, N. English, N. French, N. Frey, *barrister* D. Heaton, *solicitors* A. Holroyd, D. Hunt, KC M. Lester, *solicitor* A. Ojukwu, *barrister* D. Piccinin, *solicitor* L. Ream, KC D. Rose ir *solicitor* B. Tormey,

įstojusių į apeliacinį procesą šalių,

dalyvaujant kitai proceso šaliai:

Europos Komisijai, atstovaujamai P. Berghe, M. Farley ir F. van Schaik,

atsakovei pirmojoje instancijoje,

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurią sudaro kolegijos pirmininkė K. Jürimäe (pranešėja), teisėjai M. Safjan, N. Piçarra, N. Jääskinen ir M. Gavalec,

generalinis advokatas N. Emiliou,

posėdžio sekretorius M. Longar, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2022 m. sausio 26 d. posėdžiui,

susipažinęs su 2022 m. gegužės 12 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Apeliaciniu skundu *HSBC Holdings plc*, *HSBC Bank plc* ir *HSBC Continental Europe*, buvusi *HSBC France* (toliau kartu – bendrovės HSBC), prašo iš dalies panaikinti 2019 m. rugsėjo 24 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimą *HSBC Holdings ir kt. / Komisija* (T-105/17, EU:T:2019:675, toliau – skundžiamas sprendimas), kuriuo tas teismas panaikino 2016 m. gruodžio 7 d. Komisijos sprendimo C (2016) 8530 *final*, susijusio su SESV 101 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūra (byla AT.39914 – euro *Interest Rate Derivatives*), 2 straipsnio b punktą ir atmetė likusią jų ieškinio dalį.

Ginčo aplinkybės

2 Ginčo aplinkybes Bendrasis Teismas išdėstė skundžiamo sprendimo 1–29 punktuose. Šio proceso tikslais jos gali būti apibendrintos, kaip nurodyta toliau.

3 Ginčijamame sprendime Europos Komisija konstatavo, kad bendrovės HSBC pažeidė SESV 101 straipsnį ir 1992 m. gegužės 2 d. Europos ekonominės erdvės susitarimo (OL L 1, 1994, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 52 t., p. 3, toliau – EEE susitarimas) 53 straipsnį, nes nuo 2007 m. vasario 12 d. iki kovo 27 d. dalyvavo darant vieną ir tęstinį pažeidimą, kuriuo siekė pakeisti įprastą kainų nustatymo tvarką eurais išreikštų palūkanų normos

išvestinių finansinių priemonių („Euro Interest Rate Derivatives“ (EIRD)), susijusių su „Euro Interbank Offered Rate“ (*Euribor*) ir (arba) „Euro Over-Night Index Average“ (EONIA), rinkoje, ir joms solidariai skyrė 33 606 000 eurų dydžio baudą.

4 HSBC grupė (toliau – HSBC) yra bankų grupė, kurios viena iš veiklos sričių yra investicinė ir komercinė bankininkystė. *HSBC Holdings*, HSBC kontroliuojančioji bendrovė, yra *HSBC France*, tapusios *HSBC Continental Europe*, patronuojančioji bendrovė, o pati *HSBC Continental Europe* yra *HSBC Bank* patronuojančioji bendrovė. *HSBC France* ir *HSBC Bank* buvo atsakingos už derybas dėl EIRD. *HSBC France* buvo atsakinga už palūkanų normos pateikimą *Euribor* kolegijai.

5 2011 m. birželio 14 d. bankų grupė *Barclays* (apimanti *Barclays plc*, *Barclays Bank plc*, *Barclays Directors Ltd*, *Barclays Group Holding Ltd*, *Barclays Capital Services Ltd* ir *Barclays Services Jersey Ltd*, toliau – *Barclays*) pateikė Komisijai prašymą atleisti ją nuo baudos pagal Komisijos pranešimą apie atleidimą nuo baudų ir baudų sumažinimą kartelių atveju (OL C 298, 2006, p. 17;, informavo ją apie kartelį EIRD sektoriuje ir išreiškė norą bendradarbiauti su šia institucija. 2011 m. spalio 14 d. *Barclays* pritaikytas sąlyginis atleidimas nuo baudų.

6 Nuo 2011 m. spalio 18 iki 21 d. Komisija atliko patikrinimus kai kurių finansų įstaigų patalpose Londone (Jungtinė Karalystė) ir Paryžiuje (Prancūzija), įskaitant bendrovių HSBC patalpas.

7 2013 m. kovo 5 d. ir spalio 29 d., remdamasi 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [SESV 81 ir 82] straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205) 11 straipsnio 6 dalimi, Komisija pradėjo pažeidimo procedūrą prieš bendroves HSBC, *Barclays*, *Crédit agricole SA* ir *Crédit agricole Corporate and Investment Bank* (toliau kartu – bendrovės *Crédit agricole*), *Deutsche Bank AG*, *Deutsche Bank Services (Jersey) Ltd* ir *DB Group Services (UK) Ltd* (toliau kartu – *Deutsche Bank*), *JP Morgan Chase & Co.*, *JP Morgan Chase Bank National Association* ir *JP Morgan Services LLP* (toliau kartu – bendrovės *JP Morgan Chase*), *Royal Bank of Scotland plc* ir *Royal Bank of Scotland Group plc* (toliau kartu – RBS) ir *Société générale*.

8 *Barclays*, *Deutsche Bank*, *Société générale* ir RBS pageidavo dalyvauti susitarimo procedūroje pagal 2004 m. balandžio 7 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 773/2004 dėl bylų nagrinėjimo Komisijoje pagal [SESV 101 ir 102] straipsnius tvarkos (OL L 123, 2004, p. 18; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 3 t., p. 81) 10a straipsnį. Bendrovės HSBC, bendrovės *Crédit agricole* ir bendrovės *JP Morgan Chase* nusprendė nedalyvauti šioje susitarimo procedūroje.

9 2013 m. gruodžio 4 d. Komisija dėl *Barclays*, *Deutsche Bank*, *Société générale* ir RBS priėmė Sprendimą C (2013) 8512 *final*, susijusį su SESV 101 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūra (Byla AT.39914, euro *Interest Rate Derivatives (EIRD) (Settlement)*) (toliau – sprendimas dėl susitarimo), jame nusprendė, kad šios įmonės, dalyvaudamos viename ir tęstiniame pažeidime, kuriuo siekta pakeisti įprastą kainų nustatymo tvarką EIRD rinkoje, pažeidė SESV 101 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį.

Administracinė procedūra

10 2014 m. kovo 19 d. Komisija pateikė bendrovėms HSBC, bendrovėms *Crédit agricole* ir bendrovėms *JP Morgan Chase* pranešimą apie kaltinimus.

11 Bendrovės HSBC galėjo susipažinti DVD su laisvai prieinamomis Komisijos bylos dalimis, o jų atstovai pasinaudojo galimybe susipažinti su byla Komisijos patalpose. Jos taip pat galėjo susipažinti su susitarimą sudariusioms šalims skirtu pranešimu apie kaltinimus, jų atsakymais ir sprendimu dėl susitarimo.

12 Gavusios pranešimą apie kaltinimus, 2014 m. lapkričio 14 d. bendrovės HSBC pateikė savo rašytines pastabas, taip pat per posėdį, kuris vyko 2015 m. birželio 15–17 d., pateikė pastabas žodžiu.

13 2016 m. balandžio 6 d. Komisija pataisė sprendimą dėl susitarimo, kiek tai susiję su bendrovei *Société générale* skirtos baudos dydžio nustatymu. Bendrovės HSBC galėjo susipažinti su šiuo pataisytu sprendimu ir su tuo susijusiu susirašinėjimu, taip pat su bendrovės *Société générale* pateiktais pataisytais finansiniais duomenimis.

Ginčijamas sprendimas

14 2016 m. gruodžio 7 d. Komisija priėmė ginčijamą sprendimą. To sprendimo 1 straipsnio b punkto ir 2 straipsnio b punkto tekstas yra toks:

„1 straipsnis

Toliau nurodytos įmonės, dalyvavusios per nurodytus laikotarpius darant vieną ir tęstinį pažeidimą dėl euro palūkanų normos išvestinių finansinių priemonių, pažeidė [SESV] 101 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį. Šį pažeidimą, kuris apėmė visą [Europos ekonominę erdvę (EEE)], sudarė susitarimai ir suderinti veiksmai, kuriais siekta iškraipyti įprastą kainų sudedamųjų dalių nustatymo tvarką euro palūkanų normos išvestinių finansinių priemonių sektoriuje:

<…>

[bendrovės HSBC] nuo 2007 m. vasario 12 d. iki 2007 m. kovo 27 d. <…>

2 straipsnis

Už 1 straipsnyje nurodytą pažeidimą skiriamos tokios baudos:

<…>

b) solidariai atsakingoms [bendrovėms HSBC]: 33 606 000 EUR.“

Nagrinėjami produktai

15 Pažeidimai susiję su EIRD, t. y. eurais išreikštų palūkanų normos išvestinėmis finansinėmis priemonėmis, indeksuojamomis *Euribor* arba EONIA.

16 *Euribor* yra bendra referencinė palūkanų norma, kuria siekiama atspindėti tarptautinėse kapitalo rinkose dažnai naudojamų tarpbankinių paskolų sąnaudas. Ji apibūdinama kaip palūkanų normos rodiklis, pagal kurį vienas pirmaujantis bankas teikia terminuotas tarpbankines paskolas kitam pirmaujančiam bankui euro zonoje. *Euribor* apskaičiuojama pagal kainų, kurias kiekvieną dieną

siūlo kolegija, kurią ginčijamame sprendime nagrinėjamu laikotarpiu sudarė 47 pirmaujantys bankai, tarp jų prieš tai minėti 5 bankai, vidurkį, perduodamą nuo 10.45 iki 11.00 ryto *Thomson Reuters*, kuris yra Europos bankų federacijos (EBF) skaičiavimo agentas. Bankai pateikia įnašus dėl 15 skirtingų *Euribor* palūkanų normų, ir jų terminas svyruoja nuo savaitės iki 12 mėnesių. EONIA atlieka analogišką *Euribor* funkciją, tačiau jos palūkanų normos yra vienos dienos. Ją apskaičiuoja Europos Centrinis Bankas (ECB) pagal tos pačios bankų kolegijos, kuri naudojama nustatant *Euribor*, tarpbankinių neapsaugotų („unsecured“) paskolų palūkanų normos vidurkį.

17 Dažniausiai pasitaikančios EIRD – tai susitarimai dėl ateities palūkanų normos („forward rate agreements“), palūkanų normos apsikeitimai („interest rate swaps“, toliau – *swaps*), palūkanų normos pasirinkimai ir ateities sandoriai („futures“) dėl palūkanų normos.

2. Veiksmai, kurių padarymu kaltinamos bendrovės HSBC

18 Ginčijamo sprendimo 113 konstatuojamojoje dalyje Komisija taip aprašė veiksmus, kurių padarymu kaltinami šio sprendimo 7 punkte nurodyti bankai:

„*Barclays*, *Deutsche Bank*, [bendrovės *JP Morgan Chase*], *Société générale*, [bendrovės *Crédit agricole*], [bendrovės HSBC] ir RBS dalyvavo dvišaliame keitimesi informacija EIRD sektoriuje; keitimąsi iš esmės sudarė tokie veiksmai tarp įvairių šalių:

a) tam tikrais atvejais tam tikri įvairioms šalims dirbantys prekiautojai perdavė ir (arba) priėmė pageidavimus dėl tam tikrų nekintančių, žemų arba aukštų *Euribor* terminų pozicijų. Šie pageidavimai priklausė nuo jų prekybos padėties;

b) tam tikrais atvejais tam tikri įvairių šalių prekiautojai perdavė ir (arba) priėmė vieni iš kitų išsamią, viešai nežinomą ir (arba) neskelbiamą informaciją apie prekybos pozicijas arba apie bent vieno iš jų atitinkamų bankų ketinimus dėl ateityje skelbsimų tam tikrų terminų *Euribor* palūkanų normų;

c) tam tikrais atvejais tam tikri prekiautojai, remdamiesi a arba b punkte aprašyta informacija, taip pat tyrė galimybę suderinti savo EIRD prekybos pozicijas;

d) tam tikrais atvejais tam tikri prekiautojai, remdamiesi a arba b punkte aprašyta informacija, taip pat tyrė galimybę suderinti bent vieno iš savo bankų ateityje skelbsimus *Euribor* duomenis;

e) tam tikrais atvejais bent vienas iš tokiose diskusijose dalyvavusių prekiautojų kreipėsi į atitinkamo banko *Euribor* duomenis teikiančius darbuotojus arba nurodė, kad į juos bus kreiptasi su prašymu EBF skaičiavimo atstovui pateikti tam tikru aspektu pakreiptus arba tam tikro lygmens duomenis;

f) tam tikrais atvejais bent vienas iš tokiose diskusijose dalyvavusių prekiautojų nurodė, kad pateiks arba pateikė informaciją dėl duomenis teikiančio darbuotojo atsakymo iki to laiko, kai skaičiavimo atstovui bus arba buvo pateikti dienos *Euribor* duomenys, arba, jeigu prekiautojas su duomenis teikiančiu darbuotoju tai jau aptarė, iš duomenis teikiančio darbuotojo gautą informaciją perdavė kitos šalies prekiautojui;

g) tam tikrais atvejais bent vienas vienos šalies prekiautojas atskleidė kitos šalies prekiautojui kitą išsamią ir neskelbtiną informaciją apie savo banko EIRD prekybos arba kainodaros strategiją.“

19 Ginčijamo sprendimo 114 konstatuojamojoje dalyje Komisija pridūrė, kad „[b]e to, tam tikrais atvejais po to, kai buvo nustatytos ir paskelbtos *Euribor* dienos palūkanų normos, kai kurie įvairioms šalims dirbantys prekiautojai aptarė *Euribor* palūkanų normos nustatymo rezultatus, įskaitant konkrečių bankų teiktus duomenis.“

20 Komisija nusprendė, kad šie veiksmai yra vienas ir tęstinis pažeidimas.

21 Siekdama pagrįsti tokį vertinimą Komisija pirmiausia pažymėjo, kad šiais veiksmais buvo siekiama vieno ekonominio tikslo – sumažinti pinigų, kuriuos dalyviai turėjo mokėti pagal EIRD, srautus arba padidinti pinigų, kuriuos jie turėjo gauti, srautus. Antra, ji pažymėjo, kad įvairūs veiksmai buvo bendro elgesio modelio dalis, nes į kartelį buvo įsitraukusi stabili asmenų grupė, šalys, atlikdamos antikonkurencinius veiksmus, taikė labai panašią schemą, o įvairiose šalių diskusijose buvo nagrinėjami tie patys dalykai arba jie persidengdavo ir jų turinys buvo toks pat arba iš dalies toks pat. Trečia, ji pažymėjo, kad antikonkurenciniame keitimesi informacija dalyvaujantys prekiautojai yra patyrę profesionalai ir žinojo arba turėjo žinoti apie viso kartelio bendrą reikšmę ir svarbiausius požymius.

22 Ji nusprendė, kad bendrovės HSBC dalyvavo darant šį vieną ir tęstinį pažeidimą, tačiau pabrėžė, kad dvišaliai santykiai su *Barclays* savo ruožtu patys yra SESV 101 straipsnio 1 dalies pažeidimas.

23 Spręsdama dėl tokio dalyvavimo darant pažeidimą trukmės Komisija bendrovių HSBC atveju pradžios data laikė 2007 m. vasario 12 d., o pabaigos data – 2007 m. kovo 27 d.

Baudos dydžio apskaičiavimas

– *Bazinis baudos dydis*

24 Pirmiausia dėl bankų, dalyvavusių darant pažeidimą, pardavimų vertės nustatymo, atsižvelgiant į tai, kad EIRD negeneruoja pardavimų įprasta to žodžio prasme, pažymėtina, kad Komisija ją nustatė pasinaudodama pakaitine verte. Be to, turėdama omenyje bylos aplinkybes ji nusprendė, kad geriau neatsižvelgti į pakaitinę metinę vertę, bet remtis pakaitine verte, atitinkančia bankų dalyvavimo darant pažeidimą mėnesius. Ji priminė, kad ji nėra įpareigota taikyti matematinės formulės ir kad nustatydama kiekvienos baudos dydį ji naudojasi vertinimo diskrecija.

25 Komisija manė esant tinkama pakaitine verte laikyti pajamas grynaisiais pinigais, generuojamais pinigų srauto, kuriuos kiekvienas bankas gavo iš savo EIRD, susijusių su kiekvienu *Euribor* ir (ar) EONIA sandoriu ir sudarytų su EEE veikiančiomis sandorio šalimis, portfelio, taikant vienodą 98,849 % dydžio mažinimo koeficientą.

26 Komisija nusprendė, kad ieškovių pardavimų vertė yra 192 081 799 eurai.

27 Antra, vertindama pažeidimo sunkumą Komisija atsižvelgė į 15 % dydžio sunkumo koeficientą, nes pažeidimą sudarė kainų derinimas ir susitarimai dėl kainų nustatymo. Remdamasi tuo, kad kartelis apėmė visą EEE ir atitinkamas palūkanų normas, taikomas visoms EIRD, kad šios euro palūkanų normos buvo labai svarbios derinant finansines sąlygas vidaus rinkoje ir bankų veiklai valstybėse narėse, ji sunkumo koeficientą padidino 3 procentiniais punktais.

28 Trečia, dėl pažeidimo trukmės Komisija pabrėžė, kad kiekvieno dalyvio dalyvavimo darant pažeidimą trukmę ji išreiškė „mėnesių skaičiumi, suapvalintu į mažesnę pusę, taikant proporciją“, todėl ieškovėms taikė 0,08 % dydžio dauginamąjį koeficientą.

29 Ketvirta, Komisija pridėjo papildomą 18 % pardavimų vertės dydžio sumą, apibūdintą kaip „patekimo teisė“, nepriklausomai nuo pažeidimo trukmės, kad atgrasytų įmones nuo tokių veiksmų, nes pažeidimą sudarė horizontalus kainų nustatymas.

30 Taigi, Komisija bendrovėms HSBC nustatė 37 340 000 eurų bazinį baudos dydį.

– *Galutinis baudos dydis*

31 Komisija nustatė, kad bendrovių HSBC vaidmuo darant pažeidimą buvo nereikšmingas arba nedidelis ir jis negali būti lyginamas su pagrindinių kartelio dalyvių vaidmeniu, ir pritaikė joms bazinio baudos dydžio sumažinimą 10 %. Taigi, ginčijamo sprendimo 2 straipsnio b punkte šioms bendrovėms ji skyrė galutinę 33 606 000 eurų dydžio baudą.

Ieškinys Bendrajame Teisme ir skundžiamas sprendimas

32 2017 m. vasario 17 d. Bendrojo Teismo kanceliarija gavo bendrovių HSBC ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo iš dalies.

33 Savo ieškinyje bendrovės HSBC prašė panaikinti ginčijamo sprendimo 1 straipsnį ir 2 straipsnio b punktą, o nepatenkinus šio reikalavimo –pakeisti šio 2 straipsnio b punktu skirtos baudos dydį.

34 Pirma, grįsdamos savo prašymą panaikinti ginčijamo sprendimo 1 straipsnį, o nepatenkinus šio reikalavimo – to sprendimo 1 straipsnio b punktą, bendrovės HSBC pateikė penkis pagrindus.

35 Šie ieškinio pagrindai atitinkamai buvo susiję su:

– tuo, kad Komisija pažeidimą kvalifikavo kaip pažeidimą dėl tikslo (pirmasis pagrindas),

– tuo, kad Komisija pažeidimą kvalifikavo kaip vieną ir tęstinį pažeidimą (antrasis–ketvirtasis pagrindai), visų pirma su jos išvada, kad bendrovių HSBC ir kitų šalių sudaryti slapti susitarimai yra bendro plano, kuriuo siekta vieno tikslo, dalis (antrasis pagrindas), su HSBC ketinimu prisidėti prie šio tikslo (trečiasis pagrindas) ir jų žinojimu apie kitų pažeidimo dalyvių veiksmus (ketvirtasis pagrindas) ir

– nekaltumo prezumpcijos, teisės į gerą administravimą ir bendrovių HSBC teisės į gynybą pažeidimu, nes ginčijamas sprendimas buvo priimtas po sprendimo dėl susitarimo, kuriame Komisija pareiškė savo nuomonę dėl HSBC dalyvavimo darant šį pažeidimą, priėmimo (penktasis pagrindas).

36 Skundžiamame sprendime Bendrasis Teismas atmetė visus šiuos pagrindus.

37 Dėl ieškinio pirmojo pagrindo, grindžiamo pažeidimo kvalifikavimu kaip pažeidimo dėl tikslo, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį, pažymėtina, kad Bendrasis Teismas atmetė šio pagrindo pirmąją dalį, kurioje ginčijamas tokio kvalifikavimo taikymas 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimui *Euribor* Skundžiamo sprendimo 93 ir 94 punktuose Bendrasis Teismas

nusprendė, kad Komisija nepadarė jokios teisės ar vertinimo klaidos, kai pažymėjo, kad visi ginčijamo sprendimo 392 konstatuojamojoje dalyje aprašyti veiksmai, įskaitant 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimą ribojo konkurenciją dėl rinkos dalyvių turimos informacijos asimetrijos sukūrimo, nes, viena vertus, pažeidėjų padėtis buvo geresnė ir jie galėjo iš anksto gana tiksliai žinoti, kokio dydžio *Euribor* suderintai veikiantys jų konkurentai nustatys ar turės nustatyti, kita vertus, jie žinojo, ar *Euribor* dydis tam tikrą dieną yra nustatytas dirbtinai.

38 Dėl šio pagrindo antros dalies, susijusios su kitų bendrovėms HSBC inkriminuojamų veiksmų kvalifikavimu kaip pažeidimo dėl tikslo, pažymėtina, kad Bendrasis Teismas pirmiausia išnagrinėjo šio kvalifikavimo, susijusio su keitimusi informacija dėl medianinių kainų, pagrįstumą ir nusprendė, kad Komisija nepadarė klaidos, kai pažymėjo, jog per 2007 m. vasario 14 ir 16 d. diskusijas pasikeista informacija buvo siekiama konkurenciją ribojančio tikslo. Paskui jis išnagrinėjo kaltinimą, kuriuo ginčijamas keitimosi informacija dėl prekybos pozicijų kvalifikavimo kaip ribojimo dėl tikslo pagrįstumas. Bendrasis Teismas iš esmės nusprendė, kad dauguma diskusijų dėl prekybos pozicijų, kuriose dalyvavo HSBC prekiautojai, t. y. 2007 m. vasario 12 d., 13 d. ir 28 d. bei kovo 19 d. diskusijos buvo susijusios su 2007 m. kovo 19 d. *Euribor* manipuliavimu, todėl Komisija teisingai jų veiksmus kvalifikavo kaip konkurencijos ribojimą dėl tikslo. Vis dėlto Bendrasis Teismas nusprendė, kad 2007 m. kovo 9 ir 14 d. diskusijos, vertinamos atskirai ar kartu, negali būti laikomos turinčiomis tikslą riboti konkurenciją, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį, nes, pirma, šios diskusijos nebuvo susijusios su 2007 m. kovo 19 d. *Euribor* manipuliavimu ir, antra, jos nesumažino ir nepanaikino netikrumo rinkoje taip, kad Komisija, nenagrinėdama jos poveikio, būtų galėjusi teigti, kad tai turėjo įtakos įprastai kainų sudedamųjų dalių nustatymo tvarkai EIRD sektoriuje.

39 Kiek tai susiję su antruoju–ketvirtuoju pagrindais, grindžiamais Komisijos taikytu pažeidimo kvalifikavimu kaip vieno ir tęstinio pažeidimo, Bendrasis Teismas pirmiausia atmetė antrąjį ieškinio pagrindą, kuriuo ginčytas „bendro plano“, kuriuo siekta vieno tikslo, egzistavimas. Paskui jis išnagrinėjo ketvirtąjį pagrindą, kuriuo ginčyta tai, kad bendrovės HSBC žinojo apie kitų dalyvių neteisėtus veiksmus. Bendrasis Teismas atskyrė, viena vertus, 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimą ir galimybę jį pakartoti ir, kita vertus, kitus veiksmus, į kuriuos Komisija atsižvelgė nuspręsdama, kad pažeidimas yra vienas ir tęstinis. Skundžiamo sprendimo 273 punkte jis padarė išvadą, kad bendrovių HSBC dalyvavimas darant vieną ir tęstinį pažeidimą gali būti konstatuotas tik dėl jos pačios veiksmų ir dėl kitų bankų veiksmų, susijusių su 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimu ir jo galimu pakartojimu. Galiausiai Bendrasis Teismas atmetė trečiąjį pagrindą, susijusį su bendrovių HSBC ketinimu dalyvauti darant vieną ir tęstinį pažeidimą, nes, dėl 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimo ir jo pakartojimo pažymėtina, kad ketinimas dalyvauti darant vieną ir tęstinį pažeidimą aiškiai matyti iš Komisijos pateiktų įrodymų.

40 Ieškinio penktąjį pagrindą, grindžiamą teisės klaida ir esminių procedūrinių reikalavimų pažeidimu vykstant administracinei procedūrai, Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 283–293 punktuose atmetė kaip netinkamą.

41 Antra, bendrovės HSBC suformulavo pagrindą, kuriuo siekta užginčyti ginčijamo sprendimo 2 straipsnio b punkto, kuriuo Komisija joms skyrė baudą už dalyvavimą darant vieną ir tęstinį pažeidimą, teisėtumą. Bendrasis Teismas nusprendė, kad šis pagrindas gali būti suskirstytas į keturias dalis, nes šios bendrovės ginčijo, pirma, pajamų grynaisiais pinigais naudojimą nustatant pardavimų vertę, antra, taikytą sunkumo koeficientą, trečia, taikytą papildomą dydį ir, ketvirta, švelninančių aplinkybių vertinimą. Šios bendrovės visų pirma prašė panaikinti ginčijamo sprendimo 2 straipsnio b punktą, o nepatenkinus šio reikalavimo – sumažinti joms skirtos baudos dydį.

42 Šio ieškinio pagrindo pirmojoje dalyje bendrovės HSBC kaltino Komisiją, kad ji pardavimų vertę grindė HSBC per pažeidimo laikotarpį gautomis pajamomis grynaisiais pinigais iš EIRD, kurioms buvo taikytas 98,849 % koeficientas. Bendrasis Teismas nusprendė, kad šią dalį galima padalyti į tris kaltinimus, grindžiamus, pirma, klaidingu rėmimusi diskontuotomis pajamomis grynaisiais pinigais, antra, klaidingu atsižvelgimu į pajamas grynaisiais pinigais, gaunamas pagal sutartis, sudarytas iki bendrovių HSBC dalyvavimo darant pažeidimą, ir, trečia, nepakankamu Komisijos taikyto 98,849 % dydžio mažinimo koeficiento pagrindimu.

43 Bendrasis Teismas atmetė šios dalies pirmąjį ir antrąjį kaltinimus. Tačiau jis pritarė tos dalies trečiajam kaltinimui, grindžiamam nepakankamu Komisijos taikyto 98,849 % dydžio mažinimo koeficiento pagrindimu, ir panaikino ginčijamo sprendimo 2 straipsnio b punktą, o likusią ieškinio dalį atmetė.

Procesas Teisingumo Teisme ir šalių reikalavimai

44 Apeliaciniame skunde bendrovės HSBC Teisingumo Teismo prašo:

– panaikinti skundžiamo sprendimo rezoliucinės dalies 2 punktą,

– panaikinti ginčijamo sprendimo 1 straipsnio b punktą, o nepatenkinus šio reikalavimo – šio 1 straipsnio b punktą, kiek jame kalbama apie bendrovių HSBC dalyvavimą darant vieną ir tęstinį pažeidimą po 2007 m. kovo 19 d., ir

– priteisti iš Komisijos bylinėjimosi Bendrajame Teisme ir Teisingumo Teisme išlaidas.

45 Komisija Teisingumo Teismo prašo atmesti apeliacinį skundą ir priteisti iš bendrovių HSBC visas bylinėjimosi išlaidas.

46 2020 m. liepos 16 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimis *HSBC Holdings ir kt. / Komisija* (C-883/19 P, EU:C:2020:561) ir *HSBC Holdings ir kt. / Komisija* (C-883/19 P, nepaskelbta Rink., EU:C:2020:601) buvo patenkinti bendrovių *Crédit agricole* ir bendrovių *JP Morgan Chase* prašymai leisti įstoti į bylą HSBC reikalavimams palaikyti.

47 2022 m. rugpjūčio 12 d. Teisingumo Teismo trečiosios kolegijos pirmininkės nutartimi likviduojama *JP Morgan Services LLP* buvo išbraukta iš bylos dalyvių sąrašo kaip įstojusi į bylą šalis. Nuo tos dienos „bendrovės *JP Morgan Chase*“ turi būti suprantamos kaip apimančios tik *JP Morgan Chase & Co.* ir *JP Morgan Chase Bank, National Association*.

Dėl prašymo atnaujinti žodinę proceso dalį

48 Po to, kai generalinis advokatas pateikė išvadą, 2022 m. liepos 8 d. raštu bendrovės HSBC paprašė atnaujinti žodinę proceso dalį. Grįsdamos savo prašymą šios bendrovės tvirtina, kad šioje išvadoje yra fakto klaidų arba joje pareikšta nuomonė dėl tam tikrų šios bylos aspektų, kuriuos reikia aptarti, kad Teisingumo Teismas galėtų priimti galutinį sprendimą šioje byloje.

49 Reikia priminti, kad pagal Procedūros reglamento 83 straipsnį Teisingumo Teismas, išklausęs generalinį advokatą, gali bet kada nutarti atnaujinti žodinę proceso dalį – pirmiausia, jeigu mano, kad jam nepateikta pakankamai informacijos, arba jeigu baigus žodinę proceso dalį šalis pateikė

naują faktą, kuris gali būti lemiamas šiam teismui priimant sprendimą, arba jeigu nagrinėjant bylą reikia remtis argumentu, dėl kurio šalys ar Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnyje nurodyti suinteresuotieji asmenys nepateikė nuomonės.

50 Šiuo atveju Teisingumo Teismas mano, kad turi visą informaciją, būtiną sprendimui priimti, ir kad šalys pateikė nuomonę dėl šių dalykų.

51 Dėl bendrovių HSBC argumento, kad generalinio advokato išvadoje yra fakto klaidų, reikia priminti, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statute ir Teisingumo Teismo procedūros reglamente šalims nenumatyta galimybės pateikti atsiliepimų į generalinio advokato išvadą (2017 m. kovo 8 d. Sprendimo *Viasat Broadcasting UK / Komisija*, C-660/15 P, EU:C:2017:178, 13 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

52 Be to, iš SESV 252 straipsnio antros pastraipos matyti, kad generalinio advokato pareiga – viešame posėdyje visiškai nešališkai ir nepriklausomai teikti motyvuotą išvadą dėl bylų, kuriose jis turi dalyvauti, tačiau Teisingumo Teismo nesaisto nei ši išvada, nei ją pagrindžiantys motyvai. Taigi, šalies nesutikimas su generalinio advokato išvada, nepaisant to, kokie klausimai joje nagrinėjami, savaime negali būti motyvas, pateisinantis žodinės dalies atnaujinimą (2017 m. kovo 8 d. Sprendimo *Viasat Broadcasting UK / Komisija*, C-660/15 P, EU:C:2017:178, 14 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

53 Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas, išklausęs generalinį advokatą, mano, kad žodinės proceso dalies atnaujinti nereikia.

Dėl apeliacinio skundo

54 Grįsdamos savo apeliacinį skundą bendrovės HSBC, palaikomos į bylą įstojusių šalių, nurodo šešis pagrindus, iš kurių pirmasis grindžiamas iš esmės tuo, kad HSBC padarė teisės klaidą, kiek tai susiję su Komisijos padaryto nekaltumo prezumpcijos, gero administravimo ir teisės į gynybą paisymo principų pažeidimo poveikiu, antrasis – teisės klaida, padaryta kvalifikuojant 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimo tikslą kaip pažeidimą dėl tikslo, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį, trečia – teisės klaida tiek, kiek Bendrasis Teismas dvi 2007 m. vasario 14 ir 16 d. diskusijas dėl medianinių kainų pripažino pažeidimu dėl tikslo, ketvirtasis – įrodymų iškraipymu tiek, kiek jis dvi 2007 m. vasario 12 ir 16 d. diskusijas laikė pažeidimais dėl tikslo, nepatikrinęs jų turinio, penktasis – teisės klaidomis, nusprendus, kad įvairiais Komisijos identifikuotais veiksmais siekiama vieno tikslo, ir šeštasis – teisės klaida, nusprendus, kad bendrovės HSBC dalyvavo darant vieną ir tęstinį pažeidimą, apimantį veiksmus, kurie ginčijamame sprendime nebuvo kvalifikuoti kaip pažeidimas.

Dėl pirmojo pagrindo

Šalių argumentai

55 Bendrovės HSBC, palaikomos į bylą įstojusių šalių, tvirtina, kad Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 287–292 punktuose padarė teisės klaidą, kai vertino jų penktąjį panaikinimo pagrindą, iš esmės grindžiamą tuo, kad sprendimas dėl susitarimo buvo priimtas pažeidžiant nekaltumo prezumpciją, jų teisę į gerą administravimą ir teisę į gynybą, visų pirma jų teisę būti išklausytoms.

56 Bendrovės HSBC aiškina, kad Komisijos vykdyta suskaidyta procedūra neabejotinai iš anksto nulėmė jų atsakomybę ir taip nepataisomai pažeidė jų teisę būti išklausytoms. Dėl šios priežasties Bendrasis Teismas turėjo panaikinti ginčijamo sprendimo 1 straipsnio b punktą.

57 Skundžiamo sprendimo 289 punkte nuspręsdamas, kad dėl bendrovių HSBC nurodytų procedūrinių pažeidimų ginčijamas sprendimas galėjo būti panaikintas tik tuo atveju, jeigu būtų nustatyta, kad, nesant šių pažeidimų, šio sprendimo turinys būtų buvęs kitoks, Bendrasis Teismas taikė klaidingą kriterijų.

58 Pagal jurisprudenciją, suformuotą 2019 m. sausio 16 d. Sprendime *Komisija / United Parcel Service* (C-265/17 P, EU:C:2019:23, 56 punktas), Bendrasis Teismas turėjo patikrinti, ar Komisijos objektyvaus nešališkumo stoka reiškia, kad bendrovės HSBC prarado nors ir nedidelę galimybę geriau apsiginti. Tas pats kriterijus turėjo būti taikomas nagrinėjant, ar buvo laikytasi nekaltumo prezumpcijos ir teisės į gerą administravimą, įtvirtintų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 41 straipsnio 1 dalyje, 47 straipsnio 1 dalyje ir 48 straipsnyje.

59 Be to, įmonės teisė į tai, kad jos reikalai būtų tvarkomi nešališkai, reikalauja, kad Komisija kruopščiai ir nešališkai išnagrinėtų visas bylos aplinkybes. Jei Bendrasis Teismas būtų teisingai taikęs šį kriterijų šioje byloje, jis būtų padaręs išvadą, kad Komisijos objektyvaus nešališkumo stoka per administracinę procedūrą turėjo lemiamos įtakos ginčijamam sprendimui. Taigi, jų nuomone, skundžiamo sprendimo 289 ir 292 punktuose Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą.

60 Be to, priešingai, nei matyti iš skundžiamo sprendimo 291 punkto, to sprendimo 289 punkte taikytas kriterijus yra visiškai nepagrįstas 1975 m. gruodžio 16 d. Sprendime *Suiker Unie ir kt. / Komisija* (40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 ir 114/73, toliau – Sprendimas *Suiker Unie*, EU:C:1975:174) suformuota jurisprudencija.

61 Papildomai bendrovės HSBC mano, kad net darant prielaidą, jog Bendrasis Teismas šioje byloje taikė tinkamą kriterijų, ginčijamo sprendimo turinys būtų buvęs kitoks, jei nebūtų buvę nurodytų procedūros pažeidimų. Tai matyti iš skundžiamo sprendimo 165–195 ir 263–274 punktų, kuriuose Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija ginčijamame sprendime padarė materialinių klaidų. Dėl šių klaidų jis turėjo panaikinti to sprendimo 1 straipsnio b punktą.

62 Komisija teigia, kad šį apeliacinio skundo pagrindą reikia atmesti kaip nepagrįstą.

63 Pirma, Bendrasis Teismas teisingai taikė objektyvaus nešališkumo principą, kai atmetė bendrovių HSBC penktąjį panaikinimo pagrindą kaip netinkamą.

64 Skundžiamo sprendimo 287 punkte Bendrasis Teismas teisingai nusprendė, kad klausimas, ar galima Komisijos objektyvaus nešališkumo stoka ir galimas bendrovių HSBC nekaltumo prezumpcijos pažeidimas dėl tuo metu už konkurencijos politiką atsakingo Komisijos nario viešų pareiškimų arba dėl sprendimo dėl susitarimo priėmimo galėjo turėti įtakos ginčijamo sprendimo teisėtumui, „painiojamas su klausimu, ar tame sprendime padarytas išvadas tinkamai pagrindžia Komisijos pateikti įrodymai“.

65 Todėl, kaip Bendrasis Teismas teisingai nusprendė skundžiamo sprendimo 289 punkte, pažeidimas, susijęs su objektyviu nešališkumu, galėjo lemti sprendimo panaikinimą „tik jei nustatoma, kad, nesant šio pažeidimo, šio sprendimo turinys būtų buvęs kitoks“.

66 Visų pirma, šios išvados atitinka Sprendimo *Suiker Unie* 90 ir 91 punktuose įtvirtintus principus ir nėra jokio pagrindo nukrypti nuo šių principų. Taigi svarbus yra tik tuo metu už konkurencijos politiką atsakingo Komisijos nario viešų pareiškimų turinys, o ne jų forma. Todėl tai, ar šiuos pareiškimus pateikė Komisijos narys, ar jie buvo pateikti rengiant sprendimą dėl susitarimo, neturi reikšmės.

67 Be to, priešingai, nei tvirtina bendrovės HSBC, 2019 m. sausio 16 d. Sprendimas *Komisija / United Parcel Service* (C-265/17 P, EU:C:2019:23) šioje byloje neturi reikšmės. Bendrovės HSBC painioja objektyvaus nešališkumo pažeidimą ir atskiros įmonių teisės būti išklausytoms prieš priimant joms nepalankų galutinį sprendimą buvimą. Šiuo atveju bendrovių HSBC teisės į gynybą buvo visiškai paisoma, nes neginčijama, kad Komisija joms atsiuntė pranešimą apie kaltinimus, kad jos turėjo visas galimybes susipažinti su bylos medžiaga ir galėjo pateikti savo nuomonę prieš priimant ginčijamą sprendimą.

68 Galiausiai, priešingai, nei teigia bendrovės HSBC, klausimas, ar ginčijamas sprendimas būtų buvęs kitoks nesant sprendimo dėl susitarimo, yra fakto klausimas, kuris neturi reikšmės vertinant, ar Bendrasis Teismas taikė tinkamą teisinį kriterijų, siekdamas nustatyti tariamo objektyvaus nešališkumo pasekmes. Taigi, skundžiamo sprendimo 289 punkte padaryta išvada yra faktinė išvada, kurios apeliaciniame procese negalima ginčyti, todėl bendrovių HSBC pateikti kaltinimai dėl šios išvados yra nepriimtini. Be to, Komisija mano, kad bet kuriuo atveju ginčijamas sprendimas nebūtų buvęs kitoks, jei nebūtų priimtas sprendimas dėl susitarimo.

69 Antra, priimdama sprendimą dėl susitarimo prieš ginčijamo sprendimo priėmimą, Komisija laikėsi tiek objektyvaus nešališkumo pareigos, tiek bendrovių HSBC nekaltumo prezumpcijos.

70 Pirma, pagal nekaltumo prezumpcijos principą pati „mišri“ procedūra nėra draudžiama, ir bendrovės HSBC savo apeliaciniame skunde tai aiškiai pripažįsta. Šią išvadą patvirtina taikytini teisės aktai ir atitinkama Teisingumo Teismo bei Bendrojo Teismo jurisprudencija. Be to, sprendime dėl susitarimo nėra jokios išvados dėl atsakomybės ir nieko, kas būtų nepalanku bendrovėms HSBC.

71 Antra, sprendime dėl susitarimo esančios nuorodos į bendroves HSBC turi būti vertinamos atsižvelgiant į procedūrines garantijas, kurios suteikiamos vėlesniame procedūros etape. Prieš priimant ginčijamą sprendimą šioms bendrovėms buvo suteiktos visos pakankamos garantijos, įskaitant nekaltumo prezumpciją, ir užtikrinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą.

Teisingumo Teismo vertinimas

72 Nurodydamos pirmąjį apeliacinio skundo pagrindą bendrovės HSBC, palaikomos į bylą įstojusių šalių, teigia, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai skundžiamo sprendimo 287–292 punktuose atmetė kaip netinkamą jų pagrindą, grindžiamą nekaltumo prezumpcijos, teisės į gerą administravimą ir teisės į gynybą paisymo pažeidimu.

73 Konkrečiai kalbant, bendrovės HSBC teigia, kad Bendrasis Teismas taikė klaidingą teisinį kriterijų, kai, be kita ko, skundžiamo sprendimo 289 punkte nusprendė, kad nurodyti pažeidimai, visų pirma susiję su tariama Komisijos objektyvaus nešališkumo stoka, galėjo lemti ginčijamo sprendimo panaikinimą tik nustačius, kad, nesant šių pažeidimų, šio sprendimo turinys būtų buvęs kitoks.

74 Pirmiausia reikia atmesti Komisijos argumentus, grindžiamus tam tikrų šiam pagrindui pagrįsti pateiktų argumentų nepriimtinumu dėl to, kad jais siekiama ginčyti Bendrojo Teismo atliktą faktinių aplinkybių vertinimą. Iš šio pagrindo formuluotės ir visų jam pagrįsti pateiktų argumentų aiškiai matyti, kad bendrovės HSBC siekia ginčyti teisinį kriterijų, kurį Bendrasis Teismas taikė atmesdamas jų penktąjį panaikinimo pagrindą, o tai yra teisės klausimas.

75 Dėl šio penktojo panaikinimo pagrindo reikia priminti, kad jame bendrovės HSBC Bendrajame Teisme tvirtino, jog ginčijamas sprendimas turi būti panaikintas dėl to, kad sprendimą dėl susitarimo Komisija priėmė pažeisdama, pirma, nekaltumo prezumpciją ir, antra, teisę į gerą administravimą ir teisę į gynybą.

76 Šiuo klausimu primintina, kad per administracinę procedūrą Komisija privalo paisyti atitinkamų įmonių pagrindinių teisių. Nešališkumo principą, kurį apima teisė į gerą administravimą, reikia skirti nuo nekaltumo prezumpcijos principo (šiuo klausimu žr. 2021 m. kovo 18 d. Sprendimo *Pometon / Komisija*, C-440/19 P, EU:C:2021:214, 58 ir 59 punktus).

77 Chartijos 41 straipsnyje įtvirtinta teisė į gerą administravimą numato, kad kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad Europos Sąjungos institucijos jo reikalus tvarkytų nešališkai. Šis nešališkumo reikalavimas apima, pirma, subjektyvų nešališkumą, reiškiantį, kad nė vienas bylą nagrinėjantis atitinkamos institucijos pareigūnas neturi reikšti išankstinio įsitikinimo ar asmeninės išankstinės nuostatos, ir, antra, objektyvų nešališkumą, reiškiantį, kad institucija turi suteikti pakankamas garantijas, kad neliktų jokių pagrįstų abejonių dėl šališkumo (šiuo klausimu žr. 2021 m. kovo 18 d. Sprendimo *Pometon / Komisija*, C-440/19 P, EU:C:2021:214, 58 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

78 Nekaltumo prezumpcija yra bendrasis Sąjungos teisės principas, įtvirtintas Chartijos 48 straipsnio 1 dalyje. Šis principas, atsižvelgiant į nagrinėjamų pažeidimų pobūdį ir už juos skirtų sankcijų pobūdį ir griežtumo laipsnį, taikomas per procedūras dėl įmonėms taikomų konkurencijos taisyklių pažeidimo, kurias užbaigus gali būti skirtos vienkartinės ar periodinės baudos (šiuo klausimu žr. 2021 m. kovo 18 d. Sprendimo *Pometon / Komisija*, C-440/19 P, EU:C:2021:214, 59 ir 60 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją).

79 Pagal Chartijos 48 straipsnį, siejamą su 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 6 straipsnio 2 ir 3 dalimis, į kurias, remiantis Chartijos 52 straipsnio 3 dalimi, reikia atsižvelgti aiškinant šį 48 straipsnį, nekaltumo prezumpcijos principas pažeidžiamas, kai nepriėmus galutinio apkaltinamojo nuosprendžio teismo sprendime arba oficialiame pareiškime dėl kaltinamojo aiškiai nurodoma, kad atitinkamas asmuo padarė nusikalstamą veiką. Atsižvelgiant į tai, reikia pabrėžti teisminių institucijų vartojamų sąvokų pasirinkimo ir konkrečių aplinkybių, kurioms esant jos buvo suformuluotos, taip pat bylos pobūdžio ir konteksto svarbą (šiuo klausimu žr. 2021 m. kovo 18 d. Sprendimo *Pometon / Komisija*, C-440/19 P, EU:C:2021:214, 61 ir 62 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją).

80 Sudėtingose baudžiamosiose bylose su keliais įtariamaisiais, kurių negalima teisti kartu, nacionaliniam teismui vertinant kaltinamųjų kaltę, gali tekti neišvengiamai nurodyti, kad dalyvauja tretieji asmenys, kurie vėliau gali būti teisiami atskirai. Vis dėlto, nors turi būti nustatytos faktinės aplinkybės dėl trečiųjų asmenų dalyvavimo, atitinkamas teismas turėtų vengti pateikti daugiau informacijos, nei būtina asmenų, stojančių prieš šį teismą, teisinei atsakomybei išanalizuoti. Be to, teismo sprendimų motyvai turi būti suformuluoti siekiant išvengti išankstinės

nuostatos dėl trečiųjų asmenų kaltės, nes tai galėtų pakenkti teisingam jiems pateiktų kaltinimų išnagrinėjimui per atskirą teismo procesą (2021 m. kovo 18 d. Sprendimo *Pometon / Komisija*, C-440/19 P, EU:C:2021:214, 63 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

81 Šiuo atveju skundžiamo sprendimo 283–286 punktuose Bendrasis Teismas, laikydamasis šio sprendimo 77 ir 78 punktuose nurodytos jurisprudencijos, iš esmės priminė nekaltumo prezumpcijos principą ir teisę į gerą administravimą.

82 Skundžiamo sprendimo 287 punkte jis nusprendė, kad klausimas, ar galima Komisijos objektyvaus nešališkumo stoka, kurią galėjo lemti nekaltumo prezumpcijos principo pažeidimas HSBC atžvilgiu priėmus sprendimą dėl susitarimo, galėjo turėti įtakos ginčijamo sprendimo teisėtumui, painiojamas su klausimu, ar Komisijos pateikti įrodymai tinkamai pagrindžia tame sprendime padarytas išvadas.

83 Šiomis aplinkybėmis, remdamasis Sprendimu *Suiker Unie*, to sprendimo 289 ir 291 punktuose Bendrasis Teismas nusprendė, kad pažeidimas, susijęs su galima Komisijos objektyvaus nešališkumo stoka, gali lemti ginčijamo sprendimo panaikinimą tik tuo atveju, jei būtų nustatyta, kad, nesant šio pažeidimo, to sprendimo turinys būtų buvęs kitoks.

84 To sprendimo 289 punkte jis nusprendė, kad šioje byloje atliekant išsamią reikšmingų to sprendimo motyvų kontrolę buvo konstatuota, jog, išskyrus to sprendimo 288 punkte paminėtus aspektus, Komisija teisiškai pakankamai įrodė HSBC dalyvavimą darant pažeidimą. Todėl jis padarė išvadą, jog niekas neleidžia manyti, kad, prieš priimant ginčijamą sprendimą nepriėmus sprendimo dėl susitarimo, ginčijamo sprendimo turinys būtų buvęs kitoks, ir šio sprendimo 75 punkte nurodytą pagrindą atmetė kaip netinkamą.

85 Vis dėlto tokiame argumentavime yra padarytos dvi teisės klaidos.

86 Pirma, Bendrasis Teismas neatsižvelgė į šio sprendimo 76 punkte primintą skirtumą tarp nekaltumo prezumpcijos ir teisės į gerą administravimą, nes, kaip matyti iš skundžiamo sprendimo 287 ir paskesnių punktų, jis kalbėjo apie bendrovių HSBC argumentus, grindžiamus nekaltumo prezumpcijos pažeidimu, tik objektyvaus Komisijos nešališkumo stokos požiūriu. Kaip matyti iš šio sprendimo 77 punkto, objektyvaus nešališkumo reikalavimas yra tik vienas iš teisės į gerą administravimą aspektų.

87 Antra, Bendrasis Teismas taip pat padarė teisės klaidą, kai iš esmės nusprendė, kad su nekaltumo prezumpcija susiję pažeidimai priimant sprendimą dėl susitarimo galėjo lemti ginčijamo sprendimo panaikinimą tik tuo atveju, jei būtų nustatyta, kad, nesant šių pažeidimų, ginčijamo sprendimo turinys būtų buvęs kitoks.

88 Nekaltumo prezumpcija, aiškinama taip, kaip priminta šio sprendimo 79 ir 80 punktuose, taip pat taikoma tuo atveju, kai Komisija dėl vieno ir to paties kartelio po dviejų atskirų procedūrų paeiliui priima du sprendimus, skiriamus skirtingiems adresatams, t. y. pirma, sprendimą, kurį priima pasibaigus susitarimo procedūrai ir skiria įmonėms, sutikusioms sudaryti susitarimą, ir, antra, sprendimą, kurį priima po įprastos procedūros ir skiria kartelyje dalyvavusioms kitoms įmonėms (šiuo klausimu žr. 2021 m. kovo 18 d. Sprendimo *Pometon / Komisija*, C-440/19 P, EU:C:2021:214, 64 punktą).

89 Tokiu atveju, vadinamu „mišria“ procedūra, po kurios paeiliui priimami sprendimai, Komisijai gali iškilti objektyvi būtinybė sprendime, kuriuo užbaigiama susitarimo procedūra, aptarti tam tikrus faktus ir elgesį, susijusius su įtariamo kartelio dalyviais, kuriems taikoma įprasta procedūra. Vis dėlto sprendime, kuriuo užbaigiama susitarimo procedūra, Komisija turi užtikrinti įmonių, kurios atsisakė susitarti ir kurioms taikoma įprasta procedūra, nekaltumo prezumpciją (šiuo klausimu žr. 2021 m. kovo 18 d. Sprendimo *Pometon / Komisija*, C-440/19 P, EU:C:2021:214, 65 punktą).

90 Siekdamas patikrinti, ar Komisija laikėsi nekaltumo prezumpcijos, Sąjungos teismas turi išnagrinėti sprendimą, kuriuo užbaigiama susitarimo procedūra, ir visus jo motyvus, atsižvelgdamas į konkrečias jo priėmimo aplinkybes. Faktiškai bet kokia aiški nuoroda tam tikruose teismo sprendimo fragmentuose į kitų įtariamo kartelio dalyvių kaltės nebuvimą netektų prasmės, jeigu kiti to sprendimo fragmentai galėtų būti suprantami kaip išankstinis jų kaltės pripažinimas (2021 m. kovo 18 d. Sprendimo *Pometon / Komisija*, C-440/19 P, EU:C:2021:214, 66 punktas).

91 Vadinasi, kadangi bendrovės HSBC Bendrajame Teisme rėmėsi nekaltumo prezumpcijos pažeidimu dėl sprendimo dėl susitarimo priėmimo, Bendrasis Teismas negalėjo tik atmesti šių argumentų kaip netinkamų, nes nebuvo įrodyta, kad, nesant nurodytų pažeidimų, ginčijamo sprendimo turinys būtų buvęs kitoks.

92 Taigi, atsižvelgiant į tai, kas priminta šio sprendimo 90 punkte, Bendrasis Teismas, atsižvelgdamas į konkrečias aplinkybes, kuriomis buvo priimtas sprendimas, kuriuo užbaigiama susitarimo procedūra, turėjo bendrai išnagrinėti visus jo motyvus, kad patikrintų, ar, kaip teigė bendrovės HSBC, tas sprendimas galėjo būti suprastas kaip pirmalaikis jų atsakomybės pripažinimas.

93 Nusprendęs, kad su nekaltumo prezumpcija susiję pažeidimai priimant sprendimą dėl susitarimo galėjo lemti ginčijamo sprendimo panaikinimą tik tuo atveju, jeigu būtų nustatyta, kad, nesant šių pažeidimų, ginčijamo sprendimo turinys būtų buvęs kitoks, Bendrasis Teismas taikė klaidingą kriterijų ir dėl to nenagrinėjo klausimo, ar sprendimo dėl susitarimo priėmimas pažeidė nekaltumo prezumpciją per procedūrą, per kurią buvo priimtas ginčijamas sprendimas.

94 Komisija negali teigti, kad skundžiamame sprendime Bendrojo Teismo taikytas požiūris atitiko Teisingumo Teismo jurisprudenciją, įtvirtintą Sprendime *Suiker Unie*.

95 Iš tiesų, kaip savo išvados 60–62 punktuose pažymėjo generalinis advokatas, per šioje byloje aptariamą „mišrią“ procedūrą Komisijos padarytas nešališkumo principo ir nekaltumo prezumpcijos pažeidimas yra gana sunkus pažeidimas, dėl kurio gali būti pažeista visa procedūra, per kurią buvo priimtas ginčijamas sprendimas. Toks pažeidimas, dėl kurio pažeidžiamos pagrindinės suinteresuotų įmonių teisės, užtikrinamos šioje procedūroje, negali būti lyginamas su klaidomis, kurių sunkumas gali turėti tik nedidelę įtaką galutiniam sprendimui, kaip buvo byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Suiker Unie* ir kuri iš esmės nebuvo susijusi su „mišria“ procedūra.

96 Taigi, Bendrasis Teismas negalėjo išvengti pareigos išnagrinėti sprendimą dėl susitarimo, kad nustatytų, ar šis sprendimas atitinka šį principą, nes nebuvo nustatyta, kad ginčijamo sprendimo turinys būtų buvęs kitoks nesant sprendimo dėl susitarimo, kadangi priešingu atveju nekaltumo prezumpcija netektų prasmės.

97 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, pirmajam apeliacinio skundo pagrindui reikia pritarti.

Dėl antrojo pagrindo

Šalių argumentai

98 Bendrovės HSBC, palaikomos į bylą įstojusių šalių, teigia, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad 2007 m. kovo 19 d. mėginimas manipuliuoti trijų mėnesių termino *Euribor* (*Euribor-3M*) patenka į pažeidimo dėl tikslo apibrėžtį, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį.

99 Konkrečiai kalbant, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo jurisprudenciją, skundžiamo sprendimo 101 ir 102 punktuose Bendrasis Teismas klaidingai nusprendė, kad paprasčiausios galimybės, jog šio manipuliavimo šalys siūlo geresnes sąlygas nei jų konkurentai, pakanka padaryti išvadai, kad šis manipuliavimas yra gana žalingas konkurencijai ir yra pažeidimas dėl tikslo. Bendrojo Teismo nurodyta informacijos asimetrija galėjo riboti ar iškraipyti normalią konkurenciją dėl EIRD fiksuotų ir (arba) kintamųjų palūkanų tik tuo atveju, jei ši informacija prekiautojams suteiktų galimybę ir norą pasiūlyti konkurencingesnes palūkanų normas. Teorinė galimybė pasiūlyti konkurencingesnes kainas neįrodo, kad 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimas savaime kenkė geram normalios konkurencijos veikimui EIRD sektoriuje.

100 Nei pranešime apie kaltinimus, nei ginčijamame sprendime Komisija nenagrinėjo klausimo, ar žinojimas apie 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimą paskatino prekiautojus pasiūlyti konkurencingesnę palūkanų normą nei jų konkurentai.

101 Bendrovės HSBC pateikė to įrodymą, t. y. jų eksperto išvadą, kurios Komisija neginčijo. Skundžiamo sprendimo 101 punkte Bendrojo Teismo padaryta išvada, kad tas įrodymas yra tik bendro pobūdžio pasvarstymas, akivaizdžiai jį iškraipo. Bet kuriuo atveju Bendrasis Teismas neturi jokių įrodymų, patvirtinančių ar bent jau leidžiančių manyti, kad manipuliavime *Euribor-3M* palūkanų norma dalyvavę prekiautojai turėjo paskatą pasiūlyti konkurencingesnes normas. Atrodo, kad skundžiamo sprendimo 103 punkte Bendrasis Teismas daro prielaidą, jog pakanka padaryti išvadą, kad dalyvaujantys prekiautojai buvo suinteresuoti pakeisti savo prekybos poziciją dėl to, kad žinojo apie šį manipuliavimą. Priešingai, prekiautojai neturėjo paskatos koreguoti savo kainų taip, kad atspindėtų tą manipuliavimą.

102 Vadinasi, jų nuomone, Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 111 punkte padarė teisės klaidą, kai konstatavo, kad 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimas yra ribojimas dėl tikslo.

103 Komisija mano, kad šis pagrindas yra netinkamas.

Teisingumo Teismo vertinimas

104 Pirmiausia reikia atmesti Komisijos argumentą, kad šis pagrindas yra netinkamas. Žinoma, šis pagrindas iš esmės susijęs su skundžiamo sprendimo 101 ir 102 punktais, kuriuose Bendrasis Teismas atmetė kai kuriuos bendrovių HSBC argumentus, pateiktus siekiant užginčyti 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimo kvalifikavimą kaip konkurencijos ribojimą dėl tikslo. Vis dėlto šis pagrindas plačiau susijęs su tuo, ar Bendrasis Teismas, atlikęs to sprendimo 85 ir paskesniuose punktuose pateiktą vertinimą, turėjo teisę nuspręsti, jog, atsižvelgiant į bendrovių HSBC nurodytą aplinkybę, kad atitinkami prekiautojai visiškai nebuvo suinteresuoti pasiūlyti konkurencingesnių palūkanų nei jų konkurentai, šis manipuliavimas yra gana žalingas konkurencijai.

105 Taigi antrajame pagrinde bendrovės HSBC iš esmės teigia, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai patvirtino Komisijos pateiktą pažeidimo dėl tikslo kvalifikavimą, kiek tai susiję su šiuo manipuliavimu.

106 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją pagrindinis teisinis kriterijus nustatant, ar susitarimas apima konkurencijos ribojimą „dėl tikslo“, yra išvada, jog toks susitarimas savaime daro didelę žalą konkurencijai, todėl galima daryti išvadą, kad nereikia tirti jo daromo poveikio (2015 m. lapkričio 26 d. Sprendimo *Maxima Latvija*, C-345/14, EU:C:2015:784, 20 punktas ir 2020 m. balandžio 2 d. Sprendimo *Budapest Bank ir kt.*, C-228/18, EU:C:2020:265, 37 punktas).

107 Siekiant įvertinti, ar įmonių susitarimas arba įmonių asociacijos sprendimas yra toks žalingas, kad galėtų būti laikomas konkurencijos ribojimu „dėl tikslo“, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį, reikia išnagrinėti jo nuostatų turinį, siekiamus tikslus ir ekonominį bei teisinį taikymo kontekstą. Vertinant šį kontekstą taip pat reikia atsižvelgti į paveiktų prekių ar paslaugų pobūdį, taip pat į realias aptariamos rinkos ar rinkų veikimo sąlygas ir sandarą (2020 m. balandžio 2 d. Sprendimo *Budapest Bank ir kt.*, C-228/18, EU:C:2020:265, 51 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

108 Šiuo atveju iš skundžiamo sprendimo 85–90 punktuose Bendrojo Teismo konstatuotų faktinių aplinkybių matyti, kad 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimą sudarė žemų pasiūlymų pateikimas pagal *Euribor-3M*, siekiant tą dieną sumažinti šią normą, kad būtų gauta finansinės naudos iš vienos EIRD kategorijos, t. y. *Euribor-3M* indeksuojamų ateities sandorių („futures“) palūkanų normos. Remiantis šiomis išvadomis, kurių bendrovės HSBC neginčija, šį manipuliavimą sudarė laipsniškas reikšmingas „pirkimo“ ekspozicijos, dėl kurios bankas gauna fiksuotą palūkanų normą ir moka kintamąją palūkanų normą, padidinimas, suderintais veiksmais mažinant kintamosios palūkanų normos lygį suėjus mokėjimo terminui.

109 Skundžiamo sprendimo 92 ir 93 punktuose Bendrasis Teismas, remdamasis šio sprendimo 107 punkte priminta jurisprudencija, atsižvelgė į ginčijamame sprendime Komisijos padarytas išvadas dėl EIRD rinkos veikimo ir pinigų srautų šioje rinkoje nustatymo. Jis taip pat pažymėjo, kad *Euribor* norma, su kuria susijęs 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimas, tiesiogiai lemia mokėtinų pinigų srautus pagal EIRD „kintamo dydžio koją“ ir taip pat yra svarbus lemiant mokėtinų pinigų srautus pagal EIRD „fiksuoto dydžio koją“.

110 Iš šių skundžiamo sprendimo punktų matyti, kad Komisijos pateiktas minėto manipuliavimo kvalifikavimas kaip pažeidimo dėl tikslo iš esmės susijęs su konkurencijos apribojimu, kurį lėmė rinkos dalyvių turimos informacijos asimetrija, nes, viena vertus, manipuliavimo dalyvių padėtis buvo geresnė ir jie galėjo iš anksto gana tiksliai žinoti, kokio dydžio *Euribor* suderintai veikiantys jų konkurentai nustatys ar turės nustatyti, kita vertus, jie žinojo, ar *Euribor* dydis tam tikrą dieną yra nustatytas dirbtinai.

111 Reikia konstatuoti, kad Bendrasis Teismas turėjo teisę nuspręsti, kad dėl šių priežasčių 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimą galima kvalifikuoti kaip ribojimą dėl tikslo.

112 Iš skundžiamo sprendimo 59–67 punktų matyti, kad Bendrasis Teismas teisingai rėmėsi Teisingumo Teismo jurisprudencija dėl konkurentų keitimosi informacija.

113 Pagal šią jurisprudenciją suderintus veiksmus sudarantys koordinavimo ir bendradarbiavimo kriterijai turi būti suvokiami atsižvelgiant į Sutartyje įtvirtintų konkurencijos nuostatų koncepciją, o pagal ją kiekvienas ūkio subjektas turi savarankiškai nustatyti politiką, kurios ketina laikytis vidaus rinkoje (2015 m. kovo 19 d. Sprendimo *Dole Food ir Dole Fresh Fruit Europe / Komisija*, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 119 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

114 Nors šis savarankiškumo reikalavimas neatima iš ūkio subjektų teisės protingai prisiderinti prie konstatuoto ar numatomo konkurentų elgesio, jis griežtai draudžia bet kokius tiesioginius ar netiesioginius tokių ūkio subjektų kontaktus, kurie gali turėti įtakos esamam ar potencialiam konkurento elgesiui rinkoje arba atskleisti tokiam konkurentui elgesį, kurio jis nusprendė ar numatė imtis šioje rinkoje, jei šių kontaktų tikslas ir poveikis – sukurti konkurencines sąlygas, kurios, atsižvelgiant į tiekiamų prekių ir teikiamų paslaugų pobūdį, įmonių dydį bei skaičių ir šios rinkos apimtį, neatitinka normalių atitinkamos rinkos sąlygų (2015 m. kovo 19 d. Sprendimo *Dole Food ir Dole Fresh Fruit Europe / Komisija*, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 120 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

115 Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad konkurentų keitimasis informacija gali prieštarauti konkurencijos taisyklėms, jeigu sumažina ar panaikina netikrumą dėl atitinkamos rinkos veikimo ir taip riboja įmonių konkurenciją (2015 m. kovo 19 d. Sprendimo *Dole Food ir Dole Fresh Fruit Europe / Komisija*, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 121 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

116 Konkrečiai kalbant, keitimąsi informacija, dėl kurio gali būti pašalintas suinteresuotųjų asmenų netikrumas dėl prisitaikymo veiksmų, kurių atitinkamos įmonės imsis savo elgesio rinkoje atžvilgiu, datos, apimties ir būdų, reikia laikyti turinčiu antikonkurencinį tikslą (2015 m. kovo 19 d. Sprendimo *Dole Food ir Dole Fresh Fruit Europe / Komisija*, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 122 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

117 Kaip skundžiamo sprendimo 95–97 punktuose nusprendė Bendrasis Teismas, šiuo atveju informacijos asimetrija, atsirandanti dėl 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimo, neatitinka įprastų atitinkamos rinkos sąlygų, nes yra susijusi su esminiu konkurencijos EIRD rinkoje kintamuoju, t. y. kintamąja palūkanų norma, kuri yra svarbi nustatant pinigų srautus šioje rinkoje. Šis manipuliavimas pašalino kartelio dalyvių netikrumą dėl prisitaikymo veiksmų, kurių jie imsis savo elgesio rinkoje atžvilgiu, datos, apimties ir būdų, jų konkurentų, kurie nežino apie šį manipuliavimą, nenaudai. Šiuo klausimu, konkrečiai kalbant apie bendroves HSBC, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad derėdamiesi dėl šių sandorių „fiksuoto dydžio kojos“ prekiautojai žinojo, kad kintamojo dydžio palūkanų norma bus maža.

118 Manipuliavimas sumažino arba panaikino netikrumą dėl atitinkamos rinkos veikimo ir taip apribojo įmonių konkurenciją, todėl Bendrasis Teismas pagrįstai galėjo manyti, kad jis yra gana žalingas konkurencijai, kad galėtų būti kvalifikuojamas kaip pažeidimas dėl tikslo.

119 Tokios išvados nepaneigia bendrovių HSBC argumentas, kad, priešingai, nei Bendrasis Teismas konstatavo skundžiamo sprendimo 96 punkte, kartelio dalyviai nebuvo suinteresuoti pasiūlyti konkurencingesnę palūkanų normą nei konkurentų, kai žinojo, kad pinigų srautai, susiję su nagrinėjamais sandoriais, yra teigiami.

120 Kaip matyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, suderinti veiksmai gali turėti antikonkurencinį tikslą, net jei neturi tiesioginio ryšio su vartojimo kainomis. Iš tiesų SESV 101 straipsnio 1 dalies formuluotė neleidžia manyti, kad draudžiami tik tokie suderinti veiksmai, kurie daro tiesioginį poveikį galutinių vartotojų mokėtinai kainai. Atvirkščiai, iš šio

SESV 101 straipsnio 1 dalies a punkto matyti, kad suderinti veiksmai laikomi turinčiais antikonkurencinį tikslą, jeigu jais „tiesiogiai ar netiesiogiai nustatomos pirkimo ar pardavimo kainos arba kokios nors kitos prekybos sąlygos“ (šiuo klausimu žr. 2015 m. kovo 19 d. Sprendimo *Dole Food ir Dole Fresh Fruit Europe / Komisija*, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 123 ir 124 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją).

121 Bet kuriuo atveju SESV 101 straipsniu, kaip ir kitomis Sutartyje įtvirtintomis konkurencijos taisyklėmis, siekiama apsaugoti ne tik konkurentų arba vartotojų tiesioginius interesus, bet ir rinkos struktūrą ir kartu pačią konkurenciją. Todėl antikonkurencinio suderintų veiksmų tikslo buvimo konstatavimas negali priklausyti nuo šių veiksmų tiesioginio ryšio su vartojimo kainomis konstatavimo (pagal analogiją žr. 2015 m. kovo 19 d. Sprendimo *Dole Food ir Dole Fresh Fruit Europe / Komisija*, C-286/13 P, EU:C:2015:184, 125 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

122 Šiuo atveju bendrovės HSBC neginčija, kad, kaip Bendrasis Teismas konstatavo skundžiamo sprendimo 100 ir 101 punktuose, pinigų srautą EIRD rinkoje lemia mokėjimų pagal EIRD „fiksuotąją koją“ ir „kintamą koją“ užskaita. Taigi, jis teisingai nusprendė, kad naudodamiesi turima geresne informacija dėl kintamosios palūkanų normos, kuri bus taikoma tam tikromis dienomis, darant pažeidimą dalyvavusių bankų prekiautojai galėjo nustatyti fiksuotą palūkanų normą, kuri jiems yra tinkama, kad galėtų užtikrinti EIRD pelningumą.

123 Atsižvelgiant į Teisingumo Teismo jurisprudenciją, primintą, be kita ko, šio sprendimo 116 punkte, tokios išvados pakako nuspręsti, kad buvo padaryti veiksmai, kuriais pakeistas konkurencijos procesas EIRD rinkoje, ir nebuvo reikalo spręsti, ar atitinkami prekiautojai turėjo komercinį interesą nustatyti tam tikro lygio kintamąją palūkanų normą.

124 Iš Bendrojo Teismo išvadų, kurių bendrovės HSBC neginčijo, matyti, kad, atsižvelgiant į EIRD rinkos veikimą, kintamosios palūkanų normos sumažinimą paaiškina tik atitinkamų prekiautojų komercinis suinteresuotumas nekonkuruoti pranašumais. Susitarę dėl kintamojo dydžio, galinčio nulemti EIRD fiksuotos normos dydį, jie sąmoningai pakeitė konkurencijos keliamą riziką praktiniu tarpusavio bendradarbiavimu, o tai laikytina ribojimu dėl tikslo.

125 Todėl, nesant reikalo priimti sprendimo dėl argumento, kad Bendrasis Teismas iškraipė bendrovių HSBC pateiktus įrodymus, reikia konstatuoti, jog Bendrasis Teismas nepadarė jokios teisės klaidos, kai skundžiamo sprendimo 111 punkte nusprendė, kad 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimas yra ribojimas dėl tikslo, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį.

126 Todėl antrąjį apeliacinio skundo pagrindą reikia atmesti kaip nepagrįstą.

Dėl trečiojo pagrindo

Šalių argumentai

127 Pateikdamos trečiąjį pagrindą bendrovės HSBC, palaikomos į bylą įstojusių šalių, ginčija skundžiamo sprendimo 149–160 punktuose Bendrojo Teismo pateiktą 2007 m. vasario 14 ir 16 d. vykusių pokalbių dėl medianinių kainų („mids“) vertinimą.

128 Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai, remdamasis vadinamąja pagalbinių apribojimų doktrina, skundžiamo sprendimo 154 ir 157–160 punktuose nagrinėjo jų argumentus, susijusius su keitimosi informacija apie šias kainas teigiamu poveikiu konkurencijai. Iš tiesų Bendrasis

Teismas veikiau turėjo remtis jurisprudencija dėl sąvokos „ribojimas dėl tikslo“ ir, jei taip būtų daręs, tuos argumentus būtų nagrinėjęs atsižvelgdamas į nagrinėjamų veiksmų ekonominį ir teisinį kontekstą.

129 Nei bendrovės HSBC, nei Komisija Bendrajame Teisme nesirėmė šia doktrina, kuri šioje byloje nėra svarbi. Ši doktrina veikiau yra apie elgesį, kuris susijęs su sandoriu ar ypatinga komercine veikla rinkoje, pavyzdžiui, įmonės pardavimu arba franšizės sutarties sudarymu. Be to, ši doktrina nėra vienintelis atvejis, kai galima įvertinti argumentą, grindžiamą tam tikro elgesio teigiamu poveikiu konkurencijai.

130 Dublike bendrovės HSBC tvirtina, kad po to, kai buvo paduotas apeliacinis skundas, 2020 m. sausio 30 d. Sprendime *Generics (UK) ir kt.* (C-307/18, EU:C:2020:52, 103 punktas) ir 2020 m. balandžio 2 d. Sprendime *Budapest Bank ir kt.* (C-228/18, EU:C:2020:265, 74, 75, 81 ir 82 punktai) Teisingumo Teismas patvirtino, kad tais atvejais, kai susitarimo šalys remiasi to susitarimo teigiamu poveikiu konkurencijai, siekiant jį kvalifikuoti kaip apribojimą dėl tikslo, į šį poveikį reikia atsižvelgti kaip į to susitarimo konteksto elementą.

131 Bendrovės HSBC priekaištauja Bendrajam Teismui dėl to, kad jis neatsižvelgė į diskusijų dėl medianinių kainų teigiamą poveikį konkurencijai kaip į reikšmingą konteksto elementą, nes klaidingai nusprendė, kad šis poveikis neturi reikšmės pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį, išskyrus atvejį, kai taikoma vadinamoji „pagalbinių apribojimų“ doktrina.

132 Bendrovių HSBC eksperto išvada įrodė atitinkamų diskusijų teigiamą poveikį konkurencijai. Toks įrodymas atitinka 2020 m. sausio 30 d. Sprendime *Generics (UK) ir kt.* (C-307/18, EU:C:2020:52, 103 punktas) suformuluotus reikalavimus, vadinasi, Bendrasis Teismas jo neišnagrinėjo nepagrįstai. Be to, Bendrasis Teismas nenustatė jokių kitų įrodymų, patvirtinančių tvirtą ir patikimą patirtį, kad įrodytų, jog keitimasis informacija apie medianines kainas dėl savo pobūdžio yra gana žalingas konkurencijai.

133 Komisija teigia, kad Bendrasis Teismas teisingai patvirtino, jog keitimasis informacija dėl medianinių kainų yra pažeidimas dėl tikslo, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį. Bendrovių HSBC argumentai grindžiami daliniu ir klaidingu skundžiamo sprendimo aiškinimu.

134 To sprendimo 128–139 punktuose Bendrasis Teismas atsakė į bendrovių HSBC argumentus, kad keitimasis informacija dėl medianinių kainų turėjo konkurencijai teigiamą poveikį, ir patvirtino Komisijos išvadą, kad šios kainos atspindi prekiautojo individualų rinkos kainos suvokimą. Toliau skundžiamo sprendimo 128–148 punktuose, kurių bendrovės HSBC neginčijo, Bendrasis Teismas nagrinėjo, kiek medianinės kainos yra reikšmingos nustatant kainas EIRD sektoriuje, ir priežastis, dėl kurių toks keitimasis informacija, visų pirma 2007 m. vasario 14 ir 16 d. keitimasis informacija, yra pažeidimas dėl tikslo. Šiomis aplinkybėmis skundžiamo sprendimo 154 ir 157–160 punktuose Bendrasis Teismas, konstatavęs, kad toks keitimasis informacija patenka į SESV 101 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, įvertino jį atsižvelgdamas į vadinamąją „pagalbinių apribojimų“ doktriną. Bendrovės HSBC neginčija šių argumentų.

135 Bendrovių HSBC argumentai, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, nes vertindamas ekonomines ir teisines aplinkybes neatsižvelgė į ginčijamo keitimosi teigiamą poveikį konkurencijai, bet kuriuo atveju yra nepagrįsti. Iš tiesų šie argumentai neleidžia pagrįstai abejoti tuo, kad toks keitimasis informacija buvo gana žalingas konkurencijai, kad galėtų būti kvalifikuojamas kaip konkurencijos ribojimas dėl tikslo.

136 Savo triplike Komisija teigia, kad 2020 m. sausio 30 d. Sprendimas *Generics (UK) ir kt.* (C-307/18, EU:C:2020:52) ir 2020 m. balandžio 2 d. Sprendimas *Budapest Bank ir kt.* (C-228/18, EU:C:2020:265) negali pagrįsti šio bendrovių HSBC teiginio. Be to, jos nepagrįstai remiasi eksperto išvada, nes šios ataskaitos svarba buvo pagrįstai atmesta skundžiamo sprendimo 101 punkte. Be to, priešingai nei teigia šios bendrovės, Komisija ne perkvalifikavo aptariamą keitimąsi informacija, o rėmėsi Teisingumo Teismo jurisprudencija, susijusia su veiksmais, kurie gali panaikinti konkurentų netikrumą rinkoje. Galiausiai, net jei Teisingumo Teismas nuspręstų, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, nes neatsižvelgė į teigiamą poveikį konkurencijai, ši išvada negalėtų lemti skundžiamo sprendimo panaikinimo. Bendrovių HSBC argumentas, kad keitimasis informacija daro teigiamą poveikį konkurencijai, neleidžia pagrįstai abejoti Komisijos išvada, kad keitimusi informacija buvo siekiama iškraipyti konkurenciją.

Teisingumo Teismo vertinimas

137 Dėl keitimosi informacija dėl medianinių kainų, kuris nagrinėjamas šiame pagrinde, Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 138 punkte nusprendė, kad Komisija nepadarė jokios klaidos, kai pažymėjo, kad keitimosi informacija dėl medianinių kainų per 2007 m. vasario 14 ir 16 d. diskusijas tikslas buvo riboti konkurenciją.

138 Šiame pagrinde bendrovės HSBC tvirtina, kad Bendrasis Teismas taikė klaidingą kriterijų, kad atmestų keitimosi informacija teigiamu poveikiu konkurencijai grindžiamus jų argumentus, kurie gali paneigti jų kvalifikavimą kaip ribojimo dėl tikslo. Jos iš esmės priekaištauja Bendrajam Teismui dėl to, kad jis rėmėsi vadinamąja „pagalbinių apribojimų“ doktrina, įtvirtinta, be kita ko, 1985 m. liepos 11 d. Sprendime *Remia ir kt. / Komisija* (42/84, EU:C:1985:327) ir 2014 m. rugsėjo 11 d. Sprendime *MasterCard ir kt. / Komisija* (C-382/12 P, EU:C:2014:2201).

139 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad jeigu susitarimo šalys remiasi jo teigiamu poveikiu konkurencijai, į jį, kaip į šio susitarimo kontekstą, turi būti tinkamai atsižvelgta, siekiant jį kvalifikuoti kaip „ribojimą dėl tikslo“, nes jis gali paneigti bendrą atitinkamų slaptų veiksmų gana didelio žalingumo konkurencijai vertinimą ir atitinkamai jų kvalifikavimą kaip „ribojimo dėl tikslo“ (2020 m. sausio 30 d Sprendimo *Generics (UK) ir kt.*, C-307/18, EU:C:2020:52, 103 punktas).

140 Kadangi atsižvelgimu į teigiamą poveikį konkurencijai siekiama ne išvengti kvalifikavimo kaip „konkurencijos ribojimo“, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį, o tik įvertinti objektyvų atitinkamų veiksmų sunkumą ir dėl to apibrėžti jų įrodinėjimo būdus, tai visiškai neprieštarauja Teisingumo Teismo suformuotai jurisprudencijai, kuria remiantis ES konkurencijos teisėje nėra „protingumo taisyklės“, pagal kurią, kvalifikuojant susitarimą kaip „konkurencijos ribojimą“ pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį, turi būti palyginamas šio susitarimo teigiamas poveikis konkurencijai ir ją ribojantis poveikis (2020 m. sausio 30 d Sprendimo *Generics (UK) ir kt.*, C-307/18, EU:C:2020:52, 104 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

141 Iš šios jurisprudencijos matyti, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai skundžiamo sprendimo 154 punkte nusprendė, kad, išskyrus pagalbinius pagrindinio sandorio apribojimus, į teigiamą poveikį konkurencijai galima atsižvelgti tik atliekant vertinimą pagal SESV 101 straipsnio 3 dalį.

142 Taip Bendrasis Teismas taikė klaidingą kriterijų, kai skundžiamo sprendimo 155 punkte nusprendė, kad dėl šios priežasties bendrovės HSBC turėjo įrodyti arba tai, kad diskusijos dėl medianinių kainų buvo tiesiogiai susijusios su EIRD rinka ir būtinos jai veikti, arba tai, kad jos atitinka SESV 101 straipsnio 3 dalies sąlygas.

143 Dėl tokios klaidos jis nenagrinėjo bendrovių HSBC argumentų, grindžiamų keitimosi informacija dėl medianinių kainų teigiamu poveikiu konkurencijai, nors jais šios bendrovės rėmėsi, kad užginčytų šio keitimosi kvalifikavimą kaip ribojimą dėl tikslo.

144 Vadinasi, trečiajam pagrindui reikia pritarti.

Dėl ketvirtojo pagrindo

Šalių argumentai

145 Šiame pagrinde bendrovės HSBC kritikuoja skundžiamo sprendimo 164 punktą, kuriame Bendrasis Teismas nusprendė, kad 2007 m. vasario 12 d. diskusija buvo susijusi su 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimu ir prisidėjo prie SESV 101 straipsnio pažeidimo, kaip ir 2007 m. vasario 16 d. diskusija, nes per ją buvo keičiamasi informacija dėl medianinių kainų. Remdamasis vien šiuo motyvu ir darydamas išvadą, kad nebuvo būtina tikrinti, ar 2007 m. vasario 12 ir 16 d. diskusijos taip pat susijusios su veiksmų kvalifikavimu kaip pažeidimo dėl tikslo, Bendrasis Teismas akivaizdžiai iškraipė jam pateiktus įrodymus.

146 Taigi, bendrovės HSBC tvirtina, kad 2007 m. vasario 12 d. diskusija apėmė du skirtingus pokalbius tarp dviejų prekiautojų, todėl ieškinyje dėl panaikinimo šios bendrovės šiuos du pokalbius išskyrė. Jei Bendrasis Teismas pirmąjį pokalbį būtų vertinęs kaip atskirą pokalbį antrojo atžvilgiu, tikrai būtų padaręs išvadą, kad pirmasis pokalbis nepažeidžia SESV 101 straipsnio.

147 Kalbant apie 2007 m. vasario 16 d. diskusiją, pažymėtina, kad Bendrasis Teismas padarė teisės ir vertinimo klaidą, panašią į nurodytąją pirmesniame punkte, nes tą dieną įvyko du skirtingi pokalbiai, t. y. pirmasis dėl vidutinių kainų ir antrasis dėl atskiro sudaryto sandorio ir tuometinės prekybos pozicijos. Kaip skundžiamo sprendimo 124 punkte pripažino pats Bendrasis Teismas, pirmasis pokalbis yra pirmojo kaltinimo, nurodyto pirmojo panaikinimo pagrindo antroje dalyje, dalykas, o antrasis pokalbis ginčijamas pagal šios dalies antrąjį kaltinimą. Dėl ieškinyje dėl panaikinimo nurodytų priežasčių ši antroji diskusija negali riboti ar iškraipyti konkurencijos.

148 Komisija mano, kad šis pagrindas yra netinkamas ir bet kuriuo atveju nepagrįstas.

Teisingumo Teismo vertinimas

149 Pateikdamos šį apeliacinio skundo pagrindą bendrovės HSBC kritikuoja skundžiamo sprendimo 164 punktą, kuriame Bendrasis Teismas iš esmės nusprendė, kad 2007 m. vasario 12 ir 16 d. diskusijos buvo susijusios su 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimu arba jos vyko dėl medianinių kainų, o tai patvirtino faktą, kad Komisija teisingai kvalifikavo šias diskusijas kaip ribojimą dėl tikslo. Jos tvirtina, kad ši išvada iškraipo įrodymus.

150 Reikia konstatuoti, kad, kaip teigia Komisija, šis pagrindas yra netinkamas.

151 Iš tikrųjų, net darant prielaidą, kad, kaip tvirtina bendrovės HSBC, 2007 m. vasario 12 ir 16 d. diskusijos turėtų būti vertinamos kaip apimančios kelias temas, iš kurių kai kurios nebuvo susijusios su 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimu ar medianinėmis kainomis, šios bendrovės neginčija, kad šių diskusijų tikslas bent iš dalies buvo antikonkurencinis ir susijęs su šiuo manipuliavimu.

152 Vadinasi, šis pagrindas negali lemti skundžiamo sprendimo panaikinimo, todėl turi būti atmestas kaip netinkamas.

Dėl penktojo pagrindo

Šalių argumentai

153 Šiuo pagrindu bendrovės HSBC, palaikomos į bylą įstojusių šalių, ginčija skundžiamo sprendimo 214–229 punktus, kuriuose Bendrasis Teismas nusprendė, kad įvairiais Komisijos nustatytais veiksmais buvo siekiama vieno tikslo.

154 Bendrovės HSBC sutaria, kad, kaip Bendrasis Teismas teisingai nusprendė to sprendimo 216 punkte, sąvoka „vienas tikslas“ negali būti nustatyta darant bendrą nuorodą į konkurencijos konkrečioje rinkoje iškraipymą, nes toks aiškinimas gali iš dalies panaikinti sąvokos „vienas ir tęstinis pažeidimas“ prasmę. Be to, bendrovės HSBC neginčija to sprendimo 217 punkte padarytos išvados, kad tik tokie konkurencijos apribojimai, dėl kurių buvo įrodyta, kad jais buvo siekta iškraipyti normalų EIRD fiksuotos palūkanų normos arba kintamosios palūkanų normos kursą, gali būti siejami su vienu tikslu, apie kurį kalba Komisija.

155 Vis dėlto Bendrasis Teismas klaidingai vertino klausimą, ar bendrovių HSBC veiksmais, susijusiais su 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimu, kiek šis manipuliavimas buvo susijęs su *Euribor* teikiamais duomenimis, kitais pasikeitimais informacija dėl prekybos pozicijų, ketinimais ir strategija dėl EIRD kainos, buvo siekiama vieno tikslo.

156 Pirma, jei Teisingumo Teismas pritartų šio apeliacinio skundo antrajam pagrindui, tai reikštų, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai skundžiamo sprendimo 219 ir 220 punktuose nusprendė, kad 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimu buvo siekiama vieno antikonkurencinio tikslo, kurį jis nurodė to sprendimo 217 punkte.

157 Antra, bet kuriuo atveju Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą to sprendimo 221–225 punktuose nusprendęs, kad 2007 m. kovo 27 d. diskusijos antikonkurencinis tikslas yra neginčijamas.

158 Iš tiesų, bendrovės HSBC niekada nepripažino tokio antikonkurencinio tikslo ir Komisija ginčijamame sprendime tokios išvados taip pat nepadarė. Atvirkščiai, vienintelė 2007 m. kovo 27 d. diskusijos dalis, kuri šiame sprendime buvo įvardyta kaip vieno tęstinio pažeidimo dalis, yra keitimasis informacija dėl *Barclays* prekiautojo prekybos pozicijos dydžio, siekiant manipuliuoti palūkanų norma 2007 m. kovo 19 d. Taigi, nors skundžiamo sprendimo 225 punkte Bendrasis Teismas teisingai nusprendė, kad įvairios manipuliacijos referencinėmis palūkanų normomis iš esmės gali turėti vieną tikslą, jis pakeitė Komisijos motyvus savaisiais ir taip peržengė savo kontrolės ribas, kai nusprendė, kad 2007 m. kovo 27 d. diskusija siekta šio vieno tikslo.

159 Trečia, dėl keitimosi informacija dėl prekybos pozicijų ir ketinimų bei strategijos kainų srityje Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 228 punkte klaidingai nusprendė, kad 2007 m. vasario 14 ir 16 d. diskusijų dėl medianinių kainų tikslas buvo iškraipyti normalų fiksuotos arba kintamosios EIRD palūkanų normos kursą. Iš tiesų, skundžiamo sprendimo 139–161 punktuose nėra nieko, kas rodytų, kad diskusijomis dėl medianinių kainų buvo siekiama tokio tikslo. Nors, priešingai, nei apeliacinio skundo trečiajame pagrinde teigia bendrovės HSBC, Bendrasis Teismas pagrįstai nusprendė, kad šių diskusijų dalykas buvo antikonkurencinis, jų tikslas nebuvo iškraipyti normalų fiksuotos arba kintamosios EIRD palūkanų normos kursą, kaip nurodyta skundžiamo sprendimo 217 punkte. To sprendimo 139–161 punktuose aprašytame mechanizme daroma nuoroda į kitokią situaciją nei ta, kai siekiama iškraipyti EIRD kainas.

160 Taigi, pasak bendrovių HSBC, skundžiamo sprendimo 228 punktas grindžiamas teisės klaida. Bendrasis Teismas turėjo padaryti išvadą, kad nors abi diskusijos dėl medianinių kainų turi būti laikomos ribojančiomis konkurenciją dėl jų tikslo (tai šios bendrovės ginčija trečiajame apeliacinio skundo pagrinde), šiomis diskusijomis buvo siekiama kitokio tikslo nei 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimu.

161 Komisija teigia, kad šis pagrindas turi būti atmestas kaip nepriimtinas, nes juo prašoma Teisingumo Teismo iš naujo įvertinti faktines aplinkybes ir įrodymus. Bet kuriuo atveju, pasak Komisijos, atskirai vertinami bendrovių HSBC argumentai yra arba nepriimtini, arba netinkami, arba nepagrįsti.

Teisingumo Teismo vertinimas

162 Šiuo apeliacinio skundo pagrindu bendrovės HSBC ginčija Bendrojo Teismo vertinimus, kuriais remdamasis jis padarė išvadą, kad tam tikrus jų veiksmus jungia Komisijos nustatytas ir skundžiamo sprendimo 217 punkte nurodytas vienas tikslas, kuris yra vieno tęstinio pažeidimo sudedamoji dalis.

163 Pirma, dėl 2007 m. kovo 27 d. diskusijos, susijusios su galimybe ateityje manipuliuoti referencinėmis normomis, bendrovės HSBC mano, viena vertus, kad Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 222 punkte rėmėsi klaidinga prielaida, teigdamas, kad šios bendrovės neginčijo šia diskusija siekto konkurenciją ribojančio tikslo.

164 Šiame apeliaciniame skunde bendrovės HSBC tik teigia, kad jos niekada nepripažino, jog toks buvo tos diskusijos tikslas. Vis dėlto, kaip skundžiamo sprendimo 222 punkte pažymėjo Bendrasis Teismas, jos akivaizdžiai nenurodė jokio panaikinimo pagrindo, kuriuo būtų ginčijama tai, kad jų atžvilgiu nustatyto pažeidimo laikotarpio pabaiga yra 2007 m. kovo 27 d., t. y. aptariamos diskusijos diena. Atsižvelgiant į to sprendimo 216 ir 217 punktuose pateiktus Bendrojo Teismo svarstymus, kurių bendrovės HSBC neginčija, tokia išvada neišvengiamai reiškia, kad šia diskusija buvo siekiama riboti konkurenciją.

165 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad, kaip matyti iš Procedūros reglamento 127 straipsnio 1 dalies, taikomos apeliaciniam procesui pagal šio reglamento 190 straipsnį, ieškinyje nenurodyti nauji pagrindai apeliaciniame skunde negali būti pateikiami, todėl bendrovių HSBC argumentai yra nepriimtini (šiuo klausimu žr. 2000 m. lapkričio 23 d. Sprendimo *British Steel / Komisija*, C-1/98 P, EU:C:2000:644, 47 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

166 Kita vertus, savo argumentais tvirtindamos, kad skundžiamo sprendimo 222 punkte padaryta išvada prieštarauja ginčijamame sprendime nurodytiems teiginiams, bendrovės HSBC iš esmės kaltina Bendrąjį Teismą iškraipius tą sprendimą.

167 Pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją, jei apeliantas tvirtina, kad Bendrasis Teismas iškraipė įrodymus, pagal SESV 256 straipsnį, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 58 straipsnio pirmą pastraipą ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 168 straipsnio 1 dalies d punktą jis turi aiškiai nurodyti, kokius įrodymus jis iškraipė, taip pat nurodyti vertinimo klaidas, dėl kurių tas teismas, jo nuomone, juos iškraipė. Be to, iškraipymas turi būti akivaizdžiai matomas iš bylos medžiagos, nesant reikalo iš naujo vertinti faktinių aplinkybių ir įrodymų (2016 m. lapkričio 30 d. Sprendimo *Komisija / Prancūzija ir Orange*, C-486/15 P, EU:C:2016:912, 99 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

168 Šiuo atveju iš bendrovių HSBC pateiktos informacijos nėra akivaizdu, kad Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 222 punkte iškraipė ginčijamo sprendimo 339, 358 ir 491 konstatuojamąsias dalis.

169 Vadinasi, bendrovių HSBC argumentai dėl 2007 m. kovo 27 d. diskusijos yra nepriimtini.

170 Antra, kalbant apie 2007 m. vasario 14 ir 16 d. diskusijas dėl medianinių kainų, reikia konstatuoti, kad savo argumentais bendrovės HSBC ginčija faktinių aplinkybių vertinimą, kurį Bendrasis Teismas atliko dėl šiomis diskusijomis siekiamo tikslo.

171 Apeliacinio skundo stadijoje tokie argumentai yra nepriimtini.

172 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, penktąjį pagrindą reikia atmesti kaip nepriimtiną.

Dėl šeštojo pagrindo

Šalių argumentai

173 Šiuo pagrindu bendrovės HSBC ginčija skundžiamo sprendimo 255–262 punktuose pateiktą Bendrojo Teismo išvadą, kad jos žinojo, jog dalyvavo darant vieną tęstinį pažeidimą, apimantį ne tik 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimą, bet ir 2007 m. kovo 19 d. ir 27 d. diskusijas dėl galimybės pakartoti šį manipuliavimą.

174 Jos pažymi, kad šis pagrindas, kurio vertinimas nevisiškai priklauso nuo penktojo pagrindo vertinimo, susijęs su tuo, kad šios bendrovės žinojo, jog darė vieną tęstinį pažeidimą, kuris tęsėsi iki 2007 m. kovo 27 d., neatsižvelgiant į tai, ar diskusija dėl manipuliavimo pakartojimo tą dieną buvo siekiama Bendrojo Teismo nustatyto vieno tikslo.

175 Atsižvelgiant į sąvokai „vienas ir tęstinis pažeidimas“ taikomus principus, kurie, kaip teigia bendrovės HSBC, buvo teisingai priminti skundžiamo sprendimo 198, 260 ir 261 punktuose, Bendrojo Teismo išvada, kad šios bendrovės dalyvavo darant vieną ir tęstinį pažeidimą, kuris truko iki 2007 m. kovo 27 d., grindžiama prielaida, kad 2007 m. kovo 27 d. nuoroda į galimybę pakartoti manipuliavimą pati yra, viena vertus, pažeidimas, kaip jis suprantamas pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį, ir, kita vertus, „konkreti pozityvi priemonė“, kaip ji suprantama pagal jurisprudenciją, kuria rėmėsi Bendrasis Teismas.

176 Vis dėlto Komisijos sprendime niekur nenurodyta, kad kokia nors diskusija dėl 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimo „galimo pakartojimo“ turi būti laikoma pažeidimu, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį.

177 Šiomis aplinkybėmis, HSBC nuomone, Bendrasis Teismas negalėjo neteisėtai nepakeisdamas Komisijos motyvų savais, remdamasis vien 2007 m. kovo 27 d. susitikime pateikta nuoroda į galimybę pakartoti manipuliavimą, daryti išvados, kad jų dalyvavimas darant vieną ir tęstinį pažeidimą tęsėsi iki tos datos.

178 Be to, 2007 m. kovo 27 d. keitimasis informacija dėl prekybos pozicijų taip pat negali būti laikomas „konkrečia pozityvia priemone“, kaip ji suprantama pagal 2017 m. lapkričio 10 d. Sprendime *Icap ir kt. / Komisija* (T-180/15, EU:T:2017:795, 223 punktas) suformuotą jurisprudenciją, kuria būtų galima pagrįsti išvadą, kad pažeidimas buvo daromas po 2007 m. kovo 19 d. Nors šis keitimasis informacija vyko 2007 m. kovo 27 d., jis neturėjo jokio kito poveikio, išskyrus 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimą.

179 Tai reiškia, kad skundžiamo sprendimo 273 punkte padaryta išvada, jog bendrovių HSBC dalyvavimas darant vieną ir tęstinį pažeidimą gali būti konstatuotas dėl kitų bankų veiksmų, susijusių 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimu ir jo galimu pakartojimu, yra pagrįsta teisės klaida.

180 Be to, ši išvada grindžiama pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją neleistinu ginčijamame sprendime padarytų išvadų padalijimu ir neatsižvelgimu į jas, o tai savaime yra teisės klaida.

181 Komisija mano, kad šio pagrindo vertinimas visiškai priklauso nuo penktojo ieškinio pagrindo vertinimo ir kad šį pagrindą reikia atmesti dėl tų pačių motyvų.

Teisingumo Teismo vertinimas

182 Šiame pagrinde bendrovės HSBC kritikuoja skundžiamo sprendimo 255–262 punktuose pateiktus Bendrojo Teismo vertinimus dėl 2007 m. kovo 27 d. diskusijos.

183 Dublike jos patikslina, kad šis pagrindas nesusijęs su tuo, ar šia diskusija buvo siekiama Bendrojo Teismo nustatyto vieno tikslo.

184 Vis dėlto reikia konstatuoti, kad argumentais, kuriuos bendrovės HSBC pateikia grįsdamos šį apeliacinio skundo pagrindą, iš esmės siekiama parodyti, kad Bendrasis Teismas klaidingai nusprendė, jog šia diskusija siekta antikonkurencinio tikslo.

185 Vadinasi, reikia pripažinti, kad šis pagrindas yra nepriimtinas dėl tų pačių motyvų, kuriais grindžiamas penktojo pagrindo nepriimtinumas.

Išvada dėl apeliacinio skundo

186 Kadangi pirmasis ir trečiasis apeliacinio skundo pagrindai buvo pripažinti pagrįstais, reikia panaikinti skundžiamą sprendimą tiek, kiek jo rezoliucinės dalies 2 punkte atmestas bendrovių HSBC ieškinys, kuriuo siekta panaikinti ginčijamo sprendimo 1 straipsnį, o nepatenkinus šio reikalavimo – to sprendimo 1 straipsnio b punktą. Vis dėlto skundžiamas sprendimas išlieka tiek, kiek jo rezoliucinės dalies 1 punkte panaikintas ginčijamo sprendimo 2 straipsnio b punktas.

Dėl ieškinio Bendrajame Teisme

187 Pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 61 straipsnio pirmą pastraipą, kai Bendrojo Teismo sprendimas yra panaikinamas, Teisingumo Teismas pats gali priimti galutinį sprendimą, jeigu toje bylos stadijoje tai galima daryti.

188 Kaip matyti iš skundžiamo sprendimo 42 punkto, savo ieškinyje bendrovės HSBC pateikė, pirma, reikalavimą panaikinti ginčijamo sprendimo 1 straipsnį, o nepatenkinus šio reikalavimo – to sprendimo 1 straipsnio b punktą. Antra, jos pateikė reikalavimą panaikinti to sprendimo 2 straipsnio b punktą ir reikalavimą pakeisti pagal šį straipsnį skirtos baudos dydį.

189 Kiek tai susiję su prašymais panaikinti ginčijamo sprendimo 1 straipsnį, o, nepatenkinus šio reikalavimo, – to sprendimo 1 straipsnio b punktą, bendrovės HSBC, kaip skundžiamo sprendimo 48–51 punktuose apibendrino Bendrasis Teismas, nurodo penkis pagrindus, susijusius su:

– tuo, kad Komisija pažeidimą kvalifikavo kaip pažeidimą dėl tikslo (pirmasis pagrindas),

– tuo, kad Komisija pažeidimą kvalifikavo kaip vieną ir tęstinį pažeidimą (antrasis–ketvirtasis pagrindai),

– nekaltumo prezumpcijos, teisės į gerą administravimą ir teisės į gynybą pažeidimu (penktasis pagrindas).

190 Atsižvelgdamas, be kita ko, į tai, kad dėl šių ieškinio pagrindų Bendrajame Teisme vyko teisminiai ginčai ir juos nagrinėjant nereikėjo imtis jokių papildomų proceso organizavimo ar pasirengimo nagrinėti bylą priemonių, Teisingumo Teismas mano, kad ieškinį byloje T-105/17 galima išnagrinėti šioje bylos stadijoje ir dėl jo reikia priimti galutinį sprendimą (šiuo klausimu žr. 2021 m. kovo 4 d. *Komisija / Fútbol Club Barcelona*, C-362/19 P, EU:C:2021:169, 108 punktą).

Dėl ieškinio pirmojo pagrindo, susijusio su pažeidimo kvalifikavimu kaip pažeidimo dėl tikslo, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį

Dėl šio ieškinio pagrindo pirmos dalies, kurioje ginčijamas 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimo „Euribor“ kvalifikavimas kaip konkurencijos ribojimo dėl tikslo

191 Dėl tų pačių motyvų, kokie nurodyti skundžiamo sprendimo 85–114 punktuose ir kuriems Teisingumo Teismas pritaria, atsižvelgiant į šio sprendimo 104–126 punktus, šią pirmą dalį reikia atmesti.

Dėl šio ieškinio pagrindo antros dalies, grindžiamos kitų veiksmų, kurių padarymu kaltinamos bendrovės HSBC, kvalifikavimu kaip pažeidimo dėl tikslo

192 Kaip Bendrasis Teismas konstatavo skundžiamo sprendimo 124 punkte, bendrovių HSBC argumentus galima suskirstyti į du kaltinimus pagal tai, ar jie susiję su diskusijų, kurias jis apibūdino, pirma, kaip keitimąsi informacija dėl medianinių kainų ir, antra, kaip keitimąsi informacija dėl prekybos pozicijų, kvalifikavimo kaip ribojimo dėl tikslo pagrįstumu.

– *Dėl kaltinimo, kuriuo ginčijamas keitimosi informacija dėl medianinių kainų kvalifikavimo kaip ribojimo dėl tikslo pagrįstumas*

193 Bendrovės HSBC ginčija keitimosi informacija dėl medianinių kainų, t. y. 2007 m. vasario 14 ir 16 d. diskusijų, kvalifikavimo kaip ribojimo dėl tikslo pagrįstumą. Viena vertus, toks keitimasis informacija neriboja konkurencijos, nes medianinės kainos nėra kaina ar išvestinės palūkanų normos kainos sudedamoji dalis. Kita vertus, toks keitimasis leidžia klientams pasiūlyti palankesnes sąlygas. Jų teigimu, šiuo atžvilgiu ginčijamame sprendime padaryta akivaizdžių vertinimo klaidų ir jis yra nemotyvuotas.

194 Komisija prašo atmesti šį kaltinimą.

195 Dėl argumentų, susijusių su tuo, kad keitimasis informacija dėl medianinių kainų, atsižvelgiant į šių kainų pobūdį, neriboja konkurencijos, Teisingumo Teismas, pritardamas skundžiamo sprendimo 139–148 punktuose išdėstytiems motyvams, mano, kad Komisija nepadarė klaidos, kai pažymėjo, jog šiuo keitimusi buvo siekiama konkurenciją ribojančio tikslo.

196 Dėl argumentų, susijusių su tariamai teigiamu tokio keitimosi poveikiu konkurencijai, pažymėtina, kad iš šio sprendimo 139 ir 140 punktų matyti, kad atsižvelgimu į teigiamą tam tikrų veiksmų poveikį konkurencijai nesiekiama atmesti jų kvalifikavimo kaip „konkurencijos ribojimo“, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį. Tačiau į tokį poveikį reikia tinkamai atsižvelgti kaip į tokių veiksmų konteksto elementą, kad juos būtų galima kvalifikuoti kaip „ribojimą dėl tikslo“, nes jis gali paneigti bendrą atitinkamų slaptų veiksmų gana didelio žalingumo konkurencijai vertinimą.

197 Vis dėlto Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad šis atsižvelgimas reiškia, jog teigiamas poveikis konkurencijai turi būti ne tik įrodytas ir reikšmingas, bet ir būdingas atitinkamam susitarimui. Be to, vien dėl to, kad egzistuoja toks teigiamas poveikis konkurencijai, negalima atmesti kvalifikavimo kaip „ribojimo dėl tikslo“. Darant prielaidą, kad šis teigiamas poveikis konkurencijai yra įrodytas, reikšmingas ir būdingas atitinkamam susitarimui, jis turi būti pakankamai didelis, kad leistų pagrįstai abejoti atitinkamo susitarimo gana žalingu poveikiu konkurencijai, taigi ir jo antikonkurenciniu tikslu (2020 m. sausio 30 d. Sprendimo *Generics (UK) ir kt.*, C-307/18, EU:C:2020:52, 105–107 punktai).

198 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad bendrovių HSBC argumentai grindžiami teiginiu, jog banko, kuris yra rinkos formuotojas, klientai yra suinteresuoti, kad jis sumažintų netikrumą dėl rinkos „mid“ lygio tam, kad sumažėtų pirkimo ir pardavimo kainų skirtumas. Toks netikrumo sumažėjimas leistų prekiautojams pasiūlyti šiems klientams palankesnes kainas.

199 Tačiau net jei toks teiginys būtų įrodytas, jo nepakanka, kad būtų galima pagrįstai abejoti tuo, jog toks keitimasis informacija yra gana žalingas konkurencijai.

200 Pačios bendrovės HSBC pripažįsta, kad „mids“ atspindi dvišales ir privačias derybas tarp rinkos formuotojų ir kad iš to kylantis neapibrėžtumo dėl medianinių kainų sumažėjimas leidžia sumažinti prekiautojams kylančią riziką dėl jų rinkos formavimo veiklos.

201 Ginčijamo sprendimo 395 konstatuojamojoje dalyje Komisija šiuo klausimu pažymėjo, kad toks keitimasis informacija viršijo viešajai informacijai priklausančios informacijos ribas ir ja buvo siekiama padidinti skaidrumą tarp šalių ir jų naudai, bet kitų ūkio subjektų nenaudai reikšmingai sumažinti įprastą rinkoje esantį netikrumą. Ji nusprendė, kad kartelyje dalyvavę bankai taip

atskleidė informaciją apie pagrindinius jų strategijos ir elgesio rinkoje aspektus, o tai labai sumažino netikrumą, būdingą rinkai, kurioje rizikos ir netikrumo valdymas yra vienas pagrindinių konkurencijos parametrų.

202 Kaip priminta šio sprendimo 113 ir 114 punktuose, SESV 101 straipsnyje įtvirtintas savarankiškumo reikalavimas griežtai draudžia bet kokius tiesioginius ar netiesioginius tokių ūkio subjektų kontaktus, kurie gali turėti įtakos esamam ar potencialiam konkurento elgesiui rinkoje arba atskleisti tokiam konkurentui elgesį, kurio jis nusprendė ar numatė imtis šioje rinkoje, jei šių kontaktų tikslas ir poveikis – sukurti konkurencines sąlygas, kurios neatitinka normalių atitinkamos rinkos sąlygų.

203 Todėl pagal šio sprendimo 116 punkte primintą jurisprudenciją keitimąsi informacija, dėl kurio gali būti pašalintas suinteresuotųjų asmenų netikrumas dėl prisitaikymo veiksmų, kurių atitinkamos įmonės imsis savo elgesio rinkoje atžvilgiu, datos, apimties ir būdų, reikia laikyti turinčiu antikonkurencinį tikslą, nepaisant to, ar tai daro tiesioginį poveikį galutinių vartotojų mokamoms kainoms.

204 Dėl Komisijos teiginio, kad keitimasis informacija dėl medianinių kainų labai sumažino netikrumą, būdingą rinkai, kurioje rizikos ir netikrumo valdymas yra vienas pagrindinių konkurencijos parametrų, pažymėtina, kad šio teiginio pakanka pripažinti, kad toks keitimasis informacija yra konkurencijos ribojimas dėl tikslo, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį.

205 Šiomis aplinkybėmis bendrovių HSBC argumentas, kad toks keitimasis leido siūlyti palankesnes kainas atitinkamų bankų klientams, neleidžia pagrįstai abejoti žalingu tokio keitimosi poveikiu konkurencijai atitinkamoje rinkoje.

206 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia atmesti kaltinimą, kuriuo ginčijamas keitimosi informacija dėl medianinių kainų kvalifikavimo kaip ribojimo dėl tikslo pagrįstumas.

– Dėl kaltinimo, kuriuo ginčijamas keitimosi informacija dėl prekybos pozicijų kvalifikavimo kaip ribojimo dėl tikslo pagrįstumas

207 Dėl tų pačių motyvų, kokie nurodyti skundžiamo sprendimo 162–164 punktuose ir atsižvelgiant į šio sprendimo 151 ir 152 punktus, reikia atmesti bendrovių HSBC argumentus, susijusius, viena vertus, su 2007 m. vasario 13 ir 28 d. bei 2007 m. kovo 19 d. diskusijų ir, kita vertus, su 2007 m. vasario 12 ir 16 d. diskusijų kvalifikavimu.

208 Kadangi skundžiamo sprendimo 165–195 punktai šiame apeliaciniame skunde nebuvo ginčijami, reikia konstatuoti, kad Bendrojo Teismo vertinimai, susiję su šiuo kaltinimu, įgijo *res judicata* galią.

Dėl ieškinio antrojo–ketvirtojo pagrindų, grindžiamų tuo, kad Komisija pažeidimą kvalifikavo kaip vieną ir tęstinį pažeidimą

209 Antrąjį–ketvirtąjį pagrindus reikia nagrinėti tokia pačia tvarka, kokią Bendrasis Teismas pasirinko skundžiamame sprendime.

210 Antrasis pagrindas, kuriuo bendrovės HSBC ginčija „bendro plano“, kuriuo siekiama vieno tikslo, buvimą, turi būti atmestas dėl tų pačių motyvų, kurie nurodyti skundžiamo sprendimo 209–237 punktuose, ir atsižvelgiant į šio sprendimo 162–172 punktus.

211 Kalbant apie ketvirtąjį pagrindą, kuriame bendrovės HSBC ginčija tai, kad jos žinojo apie kitų dalyvių daromą pažeidimą, reikia, kaip tai padarė Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 247 punkte, atskirti 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimą ir galimybę jį pakartoti nuo kitų veiksmų, į kuriuos Komisija atsižvelgė kaip į vieną ir tęstinį pažeidimą.

212 Pirma, bendrovių HSBC argumentus dėl 2007 m. kovo 19 d. manipuliavimo ir galimybės jį pakartoti reikia atmesti dėl tų pačių motyvų, kurie nurodyti skundžiamo sprendimo 248–262 punktuose, ir atsižvelgiant į šio sprendimo 182–185 punktus.

213 Antra, kadangi skundžiamo sprendimo 263–274 punktuose pateikti motyvai nebuvo ginčijami šiame apeliaciniame skunde, darytina išvada, kad Bendrojo Teismo vertinimai, susiję su bendrovių HSBC žinojimu apie kitų bankų dalyvavimą kituose veiksmuose darant vieną ir tęstinį pažeidimą, įgijo *res judicata* galią.

214 Galiausiai dėl trečiojo apeliacinio skundo pagrindo, susijusio su bendrovių HSBC ketinimu dalyvauti darant vieną ir tęstinį pažeidimą, pažymėtina, kad skundžiamo sprendimo 275–280 punktuose nurodyti motyvai šiame apeliaciniame skunde nebuvo ginčijami, todėl įgijo *res judicata* galią.

Dėl ieškinio penktojo pagrindo, grindžiamo nekaltumo prezumpcijos, teisės į gerą administravimą ir teisės į gynybą pažeidimu

Šalių argumentai

215 Bendrovės HSBC teigia, kad sprendimas dėl susitarimo iš anksto nulėmė HSBC atsakomybę ir padarė nepataisomos žalos jų teisei būti išklausytoms. Remdamosi tuo jos daro išvadą, kad ginčijamas sprendimas turėtų būti panaikintas, nes, pirma, buvo pažeista nekaltumo prezumpcija ir, antra, gero administravimo ir teisės į gynybą paisymo principai. Jos taip pat remiasi tuo metu už konkurencijos politiką atsakingo Komisijos nario pareiškimais dėl EIRD tyrimo rezultatų iki ginčijamo sprendimo priėmimo. Jos taip pat pabrėžia, kad neturėjo galimybės pateikti pastabų dėl šalims, nusprendusioms sudaryti susitarimą, skirto pranešimo apie kaltinimus.

216 Komisija prašo šį ieškinio pagrindą atmesti.

Teisingumo Teismo vertinimas

– Dėl nekaltumo prezumpcijos ir teisės į gynybą pažeidimo

217 Bendrovės HSBC tvirtina, kad sprendimo dėl susitarimo priėmimas per mišrią procedūrą lėmė nekaltumo prezumpcijos pažeidimą, nes tas sprendimas iš anksto nulėmė HSBC atsakomybę ir padarė nepataisomos žalos jų teisei būti išklausytoms.

218 Kaip priminta šio sprendimo 90 punkte, siekdamas patikrinti, ar Komisija per mišrią procedūrą laikėsi nekaltumo prezumpcijos, Sąjungos teismas turi išnagrinėti sprendimą, kuriuo užbaigiama susitarimo procedūra, ir visus jo motyvus, atsižvelgdamas į konkrečias jo priėmimo aplinkybes.

219 Remiantis šio sprendimo 79 ir 80 punktuose priminta jurisprudencija, reikia patikrinti, pirma, ar sprendime dėl susitarimo Komisija ėmėsi pakankamų redakcinių atsargumo priemonių, kad išvengtų išankstinės nuostatos dėl bendrovių HBSC dalyvavimo kartelyje, ir, antra, ar buvo būtina šias bendroves nurodyti sprendime dėl susitarimo.

220 Pirma, kalbant apie redakcines atsargumo priemones, kurių turėjo imtis Komisija, reikia pažymėti, kad, kaip, beje, ginčijamo sprendimo 529 konstatuojamojoje dalyje pažymėjo Komisija, sprendime dėl susitarimo buvo numatytos įvairios aiškiai atsargios formuluotės, siekiant išvengti kokios nors šalių, ypač bendrovių HSBC, atsakomybės konstatavimo.

221 Sprendimo dėl susitarimo 3 konstatuojamojoje dalyje Komisija pažymėjo, kad tas sprendimas grindžiamas faktinėmis aplinkybėmis, kurias šiame procedūros etape pripažino tik susitarimo šalys, ir kad tame sprendime nekonstatuota šalių, nesudariusių sprendimo dėl susitarimo, atsakomybė už dalyvavimą darant Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimą toje byloje. Tai pakartota to sprendimo 40 konstatuojamojoje dalyje.

222 Be to, sprendimo dėl susitarimo 4 išnašoje Komisija pažymėjo, kad tame sprendime nurodyti veiksmai, susiję su susitarimo nesudariusiomis šalimis, buvo nurodyti tik siekiant konstatuoti susitarimo šalių atsakomybę už SESV 101 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio pažeidimą.

223 Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad Komisija ėmėsi pakankamų redakcinių atsargumo priemonių, nes aiškiai nurodė neturinti priimti sprendimo dėl bendrovių HSBC dalyvavimo įtariamame kartelyje.

224 Taip elgdamasi Komisija išvengė bet kokio tyčinio ar net galutinio išankstinio nusistatymo dėl šių bendrovių atsakomybės. Be to, pagal šio sprendimo 80 punkte primintą jurisprudenciją ji neišreiškė jokio, net ir potencialaus, išankstinio nusistatymo dėl tokios atsakomybės (pagal analogiją žr. 2021 m. kovo 18 d. Sprendimo *Pometon / Komisija*, C-440/19 P, EU:C:2021:214, 76 punktą).

225 Antra, dėl to, ar sprendime dėl susitarimo esančios nuorodos į bendroves HSBC buvo būtinos, primintina, kad per mišrią procedūrą, kurią užbaigus paeiliui priimami sprendimai, Komisija, kontroliuojant Sąjungos teismui, turi vengti atskleisti daugiau informacijos apie trečiojo asmens įsitraukimą nei būtina to sprendimo adresatų atsakomybei kvalifikuoti (šiuo klausimu žr. 2021 m. kovo 18 d. Sprendimo *Pometon / Komisija*, C-440/19 P, EU:C:2021:214, 77 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

226 Iš sprendimo dėl susitarimo 3, 36, 37 ir 40 konstatuojamųjų dalių ir 4 išnašos matyti, kad jame nurodytų įvykių aprašyme šalys, kurios nesudarė susitarimo, paminėtos tik tiek, kiek tai griežtai būtina siekiant gerai suprasti bylos aplinkybes.

227 Atliekant teisinį vertinimą taip pat nebuvo jokios atskiros nuorodos į šalis, kurios nei atskirai, nei kartu nesudarė susitarimo. Be to, atsižvelgiant į redakcines atsargumo priemones, kurių ėmėsi Komisija, sprendime dėl susitarimo nebuvo padaryta jokių išvadų dėl šių šalių.

228 Kaip Komisija pažymėjo ginčijamo sprendimo 533 konstatuojamojoje dalyje, atsižvelgiant į tai, sprendime dėl susitarimo esančios retos nuorodos į kitų nei susitarimo šalys asmenų dalyvavimą negali leisti daryti kokios nors išvados dėl susitarimo nesudariusių šalių.

229 Tokiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, kad šios nuorodos buvo griežtai būtinos tam, kad būtų galima suprasti ir nustatyti faktines aplinkybes, todėl jos yra suderinamos su nekaltumo prezumpcija.

230 Tokios išvados nepaneigia bendrovių HSBC argumentai, grindžiami tuo, kad sprendimo dėl susitarimo 4 išnašoje sąvoką „šalys“ Komisija apibrėžė kaip „visas įmones, dėl kurių vyksta procedūra“ ir kad apibūdindama veiksmus ji, pavyzdžiui, to sprendimo 36 konstatuojamojoje dalyje rėmėsi *Barclays* ir šių bendrovių dvišaliais kontaktais.

231 Nuorodų į susitarimo procedūroje nedalyvaujančias šalis, įskaitant bendroves HSBC, nėra daug ir, priešingai, nei jos teigia, jų nėra sprendimo dėl susitarimo 5 skyriuje „teisinis vertinimas“. Be to, kaip matyti iš, be kita ko, šio sprendimo 226 punkte pateiktų svarstymų, šios nuorodos yra tik apibūdinamosios ir nereiškia jokio – eksplicitinio ar implicitinio – šių bendrovių teisinės padėties vertinimo. Vykstant mišriai procedūrai, per kurią paeiliui priimami du sprendimai, tokios nuorodos atrodo objektyviai būtinos, siekiant nustatyti susitarimo šalių atsakomybę.

232 Vadinasi, reikia atmesti bendrovių HSBC argumentus, grindžiamus tuo, kad sprendime dėl susitarimo yra informacijos, dėl kurios buvo pažeista nekaltumo prezumpcija.

233 Taip pat reikia atmesti argumentus, grindžiamus tuo, kad šiuo sprendimu buvo pažeista šių bendrovių teisė į gynybą, nes neginčijama, kad Komisija joms išsiuntė pranešimą apie kaltinimus, kad jos turėjo galimybę susipažinti su byla ir galėjo pateikti savo nuomonę prieš priimant ginčijamą sprendimą.

– *Dėl teisės į gerą administravimą pažeidimo*

234 Pirma, bendrovės HSBC teigia, kad Komisijos komisaro, kuris tuo metu buvo atsakingas už konkurencijos politiką, 2012 m. ir 2014 m. padaryti vieši pareiškimai lėmė tai, kad Komisija pažeidė teisę į gerą administravimą.

235 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Sąjungos institucijos, įstaigos ir organai turi paisyti Sąjungos teisėje užtikrintų pagrindinių teisių, tarp kurių yra Chartijos 41 straipsnyje įtvirtinta teisė į gerą administravimą. Šio straipsnio pirmoje dalyje, be kita ko, nustatyta, kad kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad Sąjungos institucijos, įstaigos ir organai jo reikalus tvarkytų nešališkai.

236 Nešališkumo reikalavimu siekiama užtikrinti vienodą požiūrį, kuris yra Sąjungos pagrindas. Šiuo reikalavimu, be kita ko, siekiama užkirsti kelią galimiems pareigūnų ir tarnautojų, veikiančių institucijų, įstaigų ir organų vardu, interesų konfliktams. Atsižvelgiant į esminę nepriklausomumo ir sąžiningumo garantijos svarbą tiek Sąjungos institucijų, įstaigų ir organų vidaus veiklai, tiek jų išorės įvaizdžiui, nešališkumo reikalavimas apima visas aplinkybes, kurias sprendimą byloje priimantis pareigūnas ar tarnautojas turi pagrįstai laikyti tokiomis, kurias trečiasis asmuo gali palaikyti galinčiomis daryti įtaką jo nepriklausomumui tuo klausimu (2019 m. kovo 27 d. Sprendimo *August Wolff ir Remedia / Komisija*, C-680/16 P, EU:C:2019:257, 26 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

237 Kaip priminta šio sprendimo 77 punkte, Sąjungos institucijos, įstaigos ir organai turi laikytis nešališkumo reikalavimo, apimančio du elementus: pirma, subjektyvų nešališkumą, reiškiantį, kad nė vienas atitinkamos institucijos narys neturi reikšti išankstinio įsitikinimo ar asmeninės išankstinės nuostatos, ir, antra, objektyvų nešališkumą, reiškiantį, kad institucija turi suteikti pakankamai garantijų, kad neliktų jokių pagrįstų abejonių dėl galimo neobjektyvumo.

238 Tiek, kiek bendrovės HSBC ginčija Komisijos nario, kuris tuo metu buvo atsakingas už konkurencijos politiką, viešus pareiškimus, reikia konstatuoti, kad jų kaltinimas iš esmės susijęs su pirmu nešališkumo principo elementu.

239 Reikia skirti 2012 m. pareiškimus, padarytus prieš priimant sprendimą dėl susitarimo, ir pareiškimus, padarytus 2014 m. po jo priėmimo.

240 Kalbant, pirma, apie 2012 m. padarytus pareiškimus, reikia konstatuoti, kad šie pareiškimai liko bendro pobūdžio, todėl jų negalima laikyti tuo metu už konkurencijos politiką atsakingo Komisijos nario išankstinio nusistatymo bendrovių HSBC atžvilgiu ar jų kaltės pripažinimo išraiška.

241 Antra, dėl 2014 m. padarytų pareiškimų bendrovės HSBC tvirtina, kad tuo metu už konkurencijos politiką atsakingas Komisijos narys viešai pateikė pareiškimus, leidžiančius suprasti, kad jis jau turi savo nuomonę dar nepasibaigus tyrimui.

242 Tiesa, kai kuriuose iš šių pareiškimų yra formuluočių, kurios neatitinka atsargumo lygio, kurio nagrinėjant bylą tikimasi iš už konkurencijos politiką atsakingo Komisijos nario. Vis dėlto šie pareiškimai negali kelti abejonių dėl Komisijos nešališkumo atliekant tyrimą dėl šio pažeidimo. Todėl vien šie pareiškimai nepaneigia Komisijos narių kolegijos priimto ginčijamo sprendimo teisėtumo.

243 Iš šių pareiškimų matyti, kad tuo metu už konkurencijos politiką atsakingas Komisijos narys tik informavo visuomenę apie vykdomą tyrimą, nurodydamas, kad ši byla tęsiama priėmus sprendimą dėl susitarimo. Šiomis aplinkybėmis tuose pareiškimuose nebuvo atskleista informacijos, kuri nebuvo nurodyta tame sprendime. Tai, kad iš šių pareiškimų buvo matyti, jog Komisija rengia pranešimą apie kaltinimus šalims, kurios nesudarė susitarimo, atsižvelgiant į laikiną šio dokumento pobūdį, neleidžia daryti išvados, jog Komisija nusprendė dėl jų atsakomybės prieš užbaigdama tyrimą. Tai taip pat neleidžia daryti prielaidos, kad tas Komisijos narys turėjo išankstinį nusistatymą bendrovių HSBC atžvilgiu ar iš anksto pripažino jų kaltę.

244 Galiausiai reikia atmesti bendrovių HSBC argumentą, kad Europos ombudsmenas konstatavo netinkamo administravimo atvejį, susijusį su tuo metu už konkurencijos politiką atsakingu Komisijos nariu, dėl šio sprendimo 234 punkte nurodytų viešų pareiškimų.

245 Reikia priminti, kad ombudsmeno išvados, kuriose konstatuojamas „netinkamas administravimas“, nėra privalomos Sąjungos teismui ir gali būti tik nuoroda į tai, kad atitinkama institucija pažeidė gero administravimo principą. Galimybė pateikti skundą ombudsmenui, kuris neturi įgaliojimų priimti privalomų sprendimų, yra Sąjungos piliečių neteisminė ieškinio pareiškimo Sąjungos teismuose alternatyva, kuri atitinka specialius kriterijus ir jos paskirtis nebūtinai yra ta pati kaip kreipimosi į teismą (šiuo klausimu žr. 2007 m. spalio 25 d. Sprendimo *Komninou ir kt. / Komisija*, C-167/06 P, nepaskelbtas Rink., EU:C:2007:633, 44 punktą).

246 Atsižvelgiant į šio sprendimo 240–243 punktuose išdėstytus motyvus, ombudsmeno išvados, susijusios su šio sprendimo 234 punkte nurodytais viešais pareiškimais, pačios savaime arba vertinamos kartu su kita bylos medžiaga negali įrodyti teisės į gerą administravimą pažeidimo.

247 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia atmesti bendrovių HSBC argumentus, susijusius su teisės į gerą administravimą pažeidimu, taigi ir penktąjį pagrindą.

Išvada dėl ieškinio Bendrajame Teisme

248 Reikia atmesti bendrovių HSBC ieškinį tiek, kiek juo siekiama panaikinti ginčijamo sprendimo 1 straipsnį, o nepatenkinus šio reikalavimo – to sprendimo 1 straipsnio b punktą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

249 Pagal Procedūros reglamento 184 straipsnio 2 dalį, jeigu apeliacinis skundas yra pagrįstas ir pats Teisingumo Teismas priima galutinį sprendimą byloje, išlaidų klausimą sprendžia Teisingumo Teismas.

250 Pagal to paties reglamento 138 straipsnio 1 dalį, taikomą apeliacinėse bylose pagal šio reglamento 184 straipsnio 1 dalį, pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jei laimėjusi šalis to reikalavo. Šio reglamento 138 straipsnio 3 dalyje patikslinama, kad jeigu kiekvienos šalies dalis reikalavimų patenkinama, o dalis atmetama, kiekviena šalis padengia savo bylinėjimosi išlaidas.

251 Šiuo atveju bendrovės HSBC reikalavo priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas, patirtas pirmojoje ir apeliacinėje instancijose, o ši pralaimėjo bylą šiame apeliaciniame procese ir iš dalies pirmojoje instancijoje. Bendrovės HSBC iš dalies pralaimėjo bylą pirmojoje instancijoje.

252 Šiomis aplinkybėmis reikia priteisti iš Komisijos su apeliaciniu procesu susijusias bylinėjimosi išlaidas. Kiekviena šalis padengia savo bylinėjimosi išlaidas, susijusias su ieškiniu Bendrajame Teisme.

253 Be to, pagal Procedūros reglamento 140 straipsnio 3 dalį, siejamą su jo 184 straipsnio 1 dalimi, Teisingumo Teismas gali nuspręsti, kad į bylą įstojusi šalis padengia savo bylinėjimosi išlaidas.

254 Bendrovės *Crédit agricole* ir bendrovės *JP Morgan Chase*, kaip į bylą apeliacinėje instancijoje įstojusios šalys, pačios padengia savo bylinėjimosi išlaidas.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1. **Panaikinti 2019 m. rugsėjo 24 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimą *HSBC Holdings ir kt. / Komisija* (T-105/17, EU:T:2019:675) tiek, kiek jo rezoliucinės dalies 2 punkte atmestas byloje T-105/17 pareikštas bendrovių *HSBC Holdings plc*, *HSBC Bank plc* ir *HSBC France*, tapusios *HSBC Continental Europe*, ieškinys, kuriuo siekta, kad būtų panaikintas 2016 m. gruodžio 7 d. Komisijos sprendimo C (2016) 8530 *final*, susijusio su SESV 101 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūra (byla AT.39914 – euro *Interest Rate Derivatives*), 1 straipsnis, o nepatenkinus šio reikalavimo – to sprendimo 1 straipsnio b punktas**.

2. **Atmesti byloje T-105/17 pareikštą bendrovių *HSBC Holdings plc*, *HSBC Bank plc* ir *HSBC France*, tapusios *HSBC Continental Europe*, ieškinį, kuriuo siekta, kad būtų panaikintas sprendimo C (2016) 8530 *final* 1 straipsnis, o nepatenkinus šio reikalavimo – to sprendimo 1 straipsnio b punktas.**

3. **Europos Komisija padengia savo ir *HSBC Holdings plc*, *HSBC Bank plc* ir *HSBC Continental Europe*, buvusios *HSBC France*, bylinėjimosi išlaidas, susijusias su apeliaciniu skundu, ir savo bylinėjimosi išlaidas, susijusias su procesu pirmojoje instancijoje**.

4. ***HSBC Holdings plc*, *HSBC Bank plc* ir *HSBC Continental Europe*, buvusi *HSBC France*, padengia savo bylinėjimosi išlaidas, susijusias su procesu pirmojoje instancijoje.**

5. ***Crédit agricole SA* ir *Crédit agricole Corporate and Investment Bank* padengia savo bylinėjimosi išlaidas, susijusias su apeliaciniu skundu.**

6. ***JP Morgan Chase & Co.* ir *JP Morgan Chase Bank, National Association* padengia savo bylinėjimosi išlaidas, susijusias su apeliaciniu skundu**.

Parašai.